

HANUL ANCUTEI

Iapa lui Voda

Într-o toamna aurie am auzit multe povesti la Hanul Ancutei. Dar asta s-a întâmplat într-o departata vreme, demult, în anul când au cazut de Sânt Ilie ploi naprasnice și spuneau oamenii ca ar fi vazut balaur negru în nouri, deasupra puhoaielor Moldovei. Iar niste paseri cum nu s-au mai pomenit s-au involburat pe furtuna, vâslind spre rasarit; și mos Leonte, cercetând în cartea lui de zodii și talmacind semnele 17417r173r lui Iracție-împarat, a dovedit cum ca acele paseri cu penele ca bruma... de razboi între împarati și bielsug la vita de vie.

Apoi, într-adevar, împaratul-Alb și-a ridicat muscalii lui împotriva lumii păgâne, și, ca să se îplinească zodiile, a daruit Dumnezeu rod în podgoriile din țara-de-Jos de nu mai aveau vierii unde să puie mustul. S-au pornit din partile noastre carausii ca să aducă vin spre munte, și-atuncea a fost la Hanul Ancutei vremea petrecerilor și a povestilor.

Taberele de cară nu se mai istoveau. Lautarii cântau fără oprire. Când cadeau unii, doborâți de trudă și de vin, se ridicau alții de prin cotloanele hanului.

S-atâtea oale au farmat bautorii, de s-au crucit doi ani muierile care se duceau la târg la Roman. Și, la focuri, oameni încercati și meseri frigeau hartane de berbeci și de vitei, ori pârpăleau curat și mreana din Moldova. Iar Ancuța cea tânără, tot ca ma-sa de sprâncenată și de vicleană, umbla ca un spiridus încolo și-ncoace, rumana la obraji, cu catrinta-n brâu și cu mânicile suflecate: împărtea vin și mâncări, râsete și vorbe bune.

Trebuie să știți dumneavoastră că hanul acela al Ancutei nu era han, era cetate. Avea niste ziduri groase de aici până colo, și niste porți ferecate cum n-am vazut de zilele mele. În cuprinsul lui se puteau oplosi oameni, vite și carute și nici habar n-aveau dinspre partea hotilor...

La vremea de care vorbesc, era însă pace în țară și între oameni bună-voire. Porțile stateau deschise ca la Domnie. Și prin ele, în zile line de toamnă, puteai vedea valea Moldovei cât batea ochiul și păcelele muntilor pe păduri de brad până la Ceahlău și Halauca. Iar după ce se cufunda soarele înspre țărâmul celalalt și toate ale departării se stergeau și lunecau în tainice neguri, focurile luminau zidurile de piatră, gurile negre ale usilor și ferestrelor zabrelite. Contenea câte un rastimp viersul lautarilor, și porneau povestile...

Statea stăpân acolo, în acele zile grase și vesele, un răzăs străin, care mie îmi era drag foarte, închină oală către toate obrazele, asculta cu ochii duși cântecurile lautarilor și se lua la întrecere până și cu mos Leonte la tâlcuirea tuturor lucrurilor de pe lumea asta... Era un om înalt, carunt, cu fața uscată și adânc brazdată, în jurul mustatii ruginite și la coada ochilor mititei, pielea era scrijelată în crețuri marunte și nenumarate. Ochiul lui era aprig și neguros, obrazul cu mustata ruginată părea că râde cu tristeta.

Îl chema Ionita comisul. Dumnealui Ionita comisul avea o pungă destul de grea în chimir, sub straietele de siac sur. Și venise calare pe un cal vrednic de mirare. Era calul din poveste, înainte de a mânca tipsia cu jar. Numai pielea și ciolanele! Un cal roib, pintenog de trei picioare, cu saua naltă pe dânsul, neclintit într-un dos de pariet, cu manunchiul de ogrinji sub bot...

«Eu aici îs trecator... cuvânta, cu oala în mâna, dumnealui Ionita comisul; eu încalic si pornesc în lumea mea,.. Roibu meu îi totdeauna gata, cu saua pe el... Cal ca mine n-are nimeni... Încalic, îmi plesnesc caciula pe-o ureche si ma duc, nici nu-mi pasa...»

De dus însa nu se ducea. Statea cu noi.

- Într-adevar... Îi raspunse într-un rând mos Leonte; cal ca al dumitale nu se gaseste sa umbli noua ani, la toti împaratii pamântului! Numai pielea lui câte parale face! Când ma gândesc, m-apuca groaza...

- Sa stii dumneata, prietine Leonte! striga razasul zbârlindu-si mustata rusinata. Asemenea cal uscat si tare nu stie de nevoie nici de .truda. La mâncare se uita numai c-un ochi si nu se supara când îl las neadapat. si saua parca-i crescuta dintr-însul. Aista-i cal dintr-o vita aleasa. Se trage dintr-o iapa tot pintoaga, cu care m-am fudulit eu în tinerele mele si la care s-a uitat cu mare uimire chiar maria-sa Voda Mihalache Sturza...

- Cum s-a uitat cu uimire, cucoane Ionita? Era tot asa de slaba?

- Se-ntelege. Asta-i o poveste pe care as putea sa v-o spun, dacam-ascultati...

- Cum sa n-ascultam, cucoane Ionita? mai ales o poveste din vremea lui Mihai Voda Sturza!

- si mai ales din vremea tineretelor mele... raspunse razasul, serios. Pe vremea, aceea, tot în acesta loc ne aflam, în preajma focurilor si a caralor cu must, cu alti oameni care acuma-s oale si ulcele; si-n jurul nostru umbla Ancuta cealalta, mama acesteia, care si ea s-a dus într-o lume mai putin vesela, în vremea aceea stam eu nacajit foarte, într-o zi, în usa hanului, cu oala în mâna stânga si cu frâul iepei în dreapta... si Ancuta cealalta sedea ca si asta, tot în locul acela, rezemata de usorul usii, si asculta ce spuneam eu... Ce voi fi spus atunci nu stiu, - au fost vorbe care au zburat ca si frunzele de toamna...

Comisul Ionita zâmbi fara veselie, în mustata-i rusinata si aspra, pe când noi cei de fata, gospodari si carausi din tara-de-Sus, ne asezam în juru-i pe butuci si pe protapurile caralor, cu barbiile înaltate si cu ochii rotunzi. Ancuta cea tânara sta în prag, rezemata de usor; si-o batea soarele de toamna piezis, aurindu-i jumatate de obraz, în vale, aproape, sticlea Moldova printre zavoiaie, si departe se prevedeau muntii, - talazuri de cremene sub pâclele albastre.

Calul cel slab al razasului, din coasta hanului, simtind tacere în preajma, necheza deodata subtire si rânji înspre noi ca un demon. Ancuta îsi întoarse ochii sprâncenati spre el, înfricosata si uimita.

- Aha! vorbi comisul; iaca asa râncheza si râdea si iapa cea batrâna... Acu ea, cine stie, poate-i ochi ori dinte de lup, dar râsul ei tot traieste, si se sparie de el alta Ancuta.

Cum va spuneam, domnii mei, eu stam aici în acest loc, gata de duca, cu picioru-n scara. si iaca, numai ce aud pocnind harapnic si duruind trasura pe arcuri; si, când îmi înalt si-mi feresc capul, vad venind pe sleah o drosca cu patru cai bulzis... Vine si se opreste la han, dupa rânduiala. si se coboara din ea boierul, ca sa vada ochii Ancutei, cum era datina.

Cum s-a apropiat, eu i-am închinat oala cu vin si i-am poftit sanatate. El s-a oprit în loc si s-a uitat zâmbind la mine si la iapa, si la oamenii care erau în preajma mea,

si-i-a placut închinarea. Era un boier marunt la stat, cu barba rosa rotunjita, si purta la gât un lantug subtire de aur.

- Oameni buni, zice boierul acela; tare ma bucur ca vad chef si voie-buna în tara Moldovei...

- si noi ne bucuram, zic eu, ca auzim asemenea vorba. Asta plateste cât si vinul cel mai ales.

Atunci boierul a zâmbit iar si m-a întrebat pe mine de unde sunt si unde ma duc.

- Cinstite boierule, am raspuns; eu, de neamul meu, sunt razas de la Draganesti, din tinutul Sucevei. Dar asezarile mele sunt nestatornice si dusmanii mei au colti lungi si ascutiti. Am o pricina, cinstite boierule, care nu se mai istoveste. Am mostenit-o de la parintele meu dascalul Iona si tare ma tem c-am s-o las si eu mostenire copiilor mei, daca m-a învrednici Dumnezeu sa-i am.

- Cum asa? a întrebat cu mirare boierul.

- Asa, precum spun. Caci pricina noastra de judecata a pornit, cinstite boierule, dinainte de Voda Calimah. si-am avut înfatisare si s-au dus la divanuri rânduri de oameni, si s-au facut cercetari si hotamice, si s-au cerut marturii cu juramânt, si-au murit unii din neamul nostru judecându-se si s-au nascut altii tot pentru judecata, si iata, nici în zilele mele, nu s-a gasit înca dreptatea. Ba vrajmasul cu care ma lupt mi-a mai taiat cu plugul din ocina parinteasca doi stânjeni si cinci palme, lângă prisaca Velii. s-atunci, ridicând noua plângere la ispravnicie, iarasi n-am gasit mila, caci potrivnicul meu, sa nu va fie dumneavoastra cu, suparare, e corb mare boieresc.

Dac-am vazut si-am vazut, am mai coborât o data din coarda sacul cu hârtoagele si cu pecetile cele vechi, le-am mai slovenit si le-am ales, si-am pus îndreptarile pe care le socot nestirbite coalea, lângă chimir, si-am încalcat pe roaiba mea si de-acu nu ma opresc decât la Voda. Sa-mi faca el dreptate!

- Cum se poate? s-a mirat iar boierul, mângâindu-si barba si jucând între degete lantugul cel de aur. Te duci la Voda?

- Ma duc! S-apoi daca nici Voda nu mi-a face dreptate... Boierul a pornit sa râda.

- Ei, si daca nu ti-a face dreptate nici Voda?...

Aici comisul Ionita își coborî puțin vocea, dar Ancuta cea tânara, cum facuse odinioara cealalta, împungând într-o parte cu capul, întinse urechea si auzi ce trebuia sa se întâmple daca nici la Voda n-ar fi gasit razasul dreptate. Daca nici Voda nu i-a face dreptate, atunci sa pofteasca Maria Sa sa-i pupe iapa nu departe de coada!...

Când a rostit comisul vorba asta mare, fara înconjur, asa cum vorbesc oamenii la noi, în tara-de-Sus, Ancuta si-a strâns buzele si s-a prefacut ca se uita cu luare-aminte în lungul sleahului.

- Când am spus eu vorba asta, urma razasul, Ancuta cea de-atunci si a dus repede palma la gura si s-a facut ca se uita încolo, în lungul drumului. Iar boierul a prins sa râda. Pe urma s-a oprit, mângâindu-si barba si jucându-se cu lantugul de aur.

- si când socotesti sa te înfatisezi la Voda? a întrebat dumnealui. .

- Apoi, cinstite boierule, numai oala asta de vin s-o desert întru slava domniei tale, pe urma ma ridic în sa ca Alisandru Machidon si nu ma opresc decât la Iesi. Iar daca vrei si domnia ta

sa gusti roada proaspata de Odobesti, atunci o aduce Ancuta must ros într-o oala noua si noi prea mult ne-om bucura, cucoane, de cinstea care ne-o faci...

Boierul s-a întors zâmbind catra Ancuta cea de demult, care era ca si aceasta de sprâncenata si de vicleana, s-a pofitit o oala noua de lut cu must ros din tara-de-Jos. Eu, ca razas ce ma aflu, am cerut cu semetie sa platesc eu cinstea aceea si-am zvârlit patru parale în poala Ancutei!!!

Dupa aceea boierul s-a suit în drosca lui cu arcuri si s-a dus.

Iar eu, încalicând precum am fagaduit, nu m-am oprit decât în târgul Iesului, si-am tras la un han, lângă biserica lui Lozonschi, peste drum de Curtea Domneasca. si a doua zi catra amiaza, spalat si pieptanat, m-am înfatisat cu inima batând la poarta Curtii.

Acolo dorobantul mi-a pus spanga între ochi. si dupa ce-am spus ce durere am, a strigat spre odaï, s-a venit dintr-acolo un oștean bătrân care m-a dus îndată într-o camaruta din launtrul curtii, unde mni-a iesit înainte un ofiter tinerel si subtire, îmbracat numa-n fireturi si-n aur.

- Ce poftesti dumneata, omule?

- Iaca asa s-asa, - eu sunt comisul Ionita, razas de la . Draganesti, si-am venit la Voda, însetat dupa dreptate ca cerbul dupa apa de izvor.

- Prea bine, a raspuns ofiterul cel tânar. Voda îti poate asculta chiar acuma plângerea. Lasa ici palaria si intra pe usa asta mititica. Dincolo, în odaia cea mare, ai sa gasesti pe Voda s-ai sa-i spui lui ce te doare.

Atuncea mi-a navalit sângele în ochi si mi s-au împainjenit vederile. Dar am strâns din masele si mi-am tinut firea si deschizând ofiterul usa cea mititica, am intrat într-o lumina mare, si, cum eram eu grumazul peccat, am zarit bottonii de marochin ai lui Voda si-am cazut în genunchi. si ma gândeam ca la domn nou si tânar trebuie sa gasesc eu mila pentru supararile mele.

- Maria ta, am strigat eu cu îndrazneala, am venit sa-mi faci dreptate!

Voda mi-a raspuns:

-Scoala-te.

Auzindu-i vocea, am ridicat ca-ntr-un fulger privirea, si-am cunoscut pe boierul de la han.

Pe loc, am înțeles ca trebuie sa îmi coborâsc ochii si sa-mi fierd în gât. Mi-am plecat mai adânc fruntea, am întins mana, am apucat poala de mine si-am dus-o la buze.

- Scoala-te! a zis iar Voda, - si arata-ti îndreptarile.

Când m-am ridicat în picioare, am bagat de sama ca ochii boierului meu se încreteau a răs ca si la han, când primise oala cu must ros din manile suflecate ale Ancutei. Scot cu îndrazneala hârtiile din tasca de piele si i le întind, si încep a-i spune. si-i spun eu despre toate valurile câte s-au bântuit, despre tot veninul cât l-am adunat în inima mea, si cât l-am mostenit de la mortii mei. si cetind Voda hârtiile si plecându-si de aproape ochii pe pecetile de ceara, s-a înseninat si-a grait cam pe nas:

Bine, razasule, am sa-ti fac dreptate. Are sa mearga cu tine un om al meu cu porunca tare, sa faca rândurile la Draganesti.

Eu, când am auzit, am dat iar în genunchi și Voda iar mi-a poruncit să mă scol. Apoi, cu ochii subțiați a zâmbet, m-a batut pe umăr:

- Ei, dar dacă nu-ți faceam dreptate, cum rămânea?

- Da, mariana, răspund eu râzând, cum să rămâie? Eu vorba nu mi-o iau înapoi. Iapa-i peste drum!

și-atâta haz a făcut Voda Mihai pentru răspunsul meu, că m-a batut iar pe umăr și și-a adus aminte și de oala cu vin roșu pe care i-am plătit-o patru parale - și râzând, a poruncit să vie slujbasul care să meargă cu mine; și subț ochii lui, pe loc, s-a scris porunca tare, - și când am încalcat de la han de lângă Lozonschi și-am purces înapoi, el se uita zâmbind de la fereastră deschisă și-și mângâia barba...

Iacă de ce trebuie să vă uitați că la un lucru rar la calul meu cel roșu, pîntenog de trei picioare: pentru că aista-i mostenire din iapa lui Voda și când rânchează el și râde, parca ar avea o amintire din alt veac și din acele zile ale tinereții mele. După asta puteți cunoaște ce

fel de om sunt eu! s-acuma să mai primim vin în ulcele și să încep alta istorie pe care de mult voiam să v-o spun...

Haralambie

Cu ulcica-n stînga, comisul Ionita își mângâie cu două degete de la mîna dreaptă mustatile ruginite. Dregându-și vocea, se pregătește să înceapă o povestire mai strasică și mai minunată decît cea cu iapa lui Voda. Atunci cu mare dragoste și plăcere s-a ridicat din colțul lui calugarul cel care venea de la munte, și, cumpănindu-și oala în dreptul barbii, a slobozit cuvînt. Pîna într-acea clipă tacuse și se îndeletnicise cu oala și mai nu-l vedeam din barba. Acum ne întoarserăm cu mirare către el.

- Vrednici creștini și gospodari, a început cuviosia sa, și dumneata, cînstite comise Ionita de la Drăganesti! Să mă iertați că eu pîna acuma am tăcut. Am urmat unei învățături filosofice; și ceream în tăcerea mea a pretui bunătatea vinului. Noi, acolo, sus, sub stîncile Ceahlăului, numai cît visam la viața dulce de la podgorii. Cu afine și cu zăr nu ne putem veseli, iar ursii nu fac cumatrii, căci încă n-au primit luminatul botez. Așa eu, ducându-mă din porunca egumenului nostru la sfînta Mitropolie și din rîvna mea vrînd a mă închina la biserica marelui mucenic Haralambie, am făcut popas între dumneavoastră; și după ce mi-am legat calul de belciug, jupâneasa gazda a ales și pentru mine o oală nouă, care a fost mai mare și mai frumoasă; și mult s-a bucurat sufletul meu între frați și într-o veselie. Am ascultat și lautar și nu mi-am astupat urechile. Ci pentru pacatele mele va fi și iertare de la Acel carele are multă milă. Deci am crezut că se cuvine să mă ridic și eu și să vă cunosc pe toți după faptele și vorbele dumneavoastră. și-am ascultat cu mare mirare ce-ati spus și-ati povestit. și-ntai pentru dumnealui comisul Ionita vreau să-nchin, și pentru iapa domniei sale...

Grăind acestea, calugarul a saltat oala, sorbind, și și-a astupat ochii, iar când a coborât-o, comisul a ciocnit cu el:

- Îți multamesc, parinte, și-ți sărut dreapta, a vorbit razasul. După cuvînt se vede că ne ești frate. Care-i numele cuviosiei tale?

- Numele meu într-o Hristos e Gherman, cînstite comise, - a răspuns calugarul; și eu din munte acu mă coborîntîia oară în viața mea și mă duc la tîrgul Iesilor. Iar când m-oi întoarce înapoi la schitul nostru, am să fac o rugăciune și pentru sufletul domniei tale. Numai înainte de a-ți începe dumneata istorisirea, să îngadui să închin un strop și pentru moș Leonte, care

sede aici la dreapta mea ca un bătrân prea înțelept. Eu vad ca dumnealui cunoaste semnele vremii si crugul lunii si al stelelor si poate ceti în zodii. E om învățat si tine minte de demult. si cu toate ca nici eu nu-s tânăr, dar înaintea lui ma dau batut si ma-nchin cu sanatate!

Ridicându-se, mos Leonte a ciocnit oala, a multamit s-a sarutat dreapta parintelui Gherman.

- s-a mai ramas si pentru altii, a grai iarasi monahul. Se cuvine a mai sorbi din rodul pamântului s-al soarelui si pentru mos Zaharia, fântânarul. Apa pe care-o scoate el la lumina cu mare mestesug nu-i asa de gustoasa ca vinul, dar e mai sfânta si mai placuta lui Dumnezeu. Noi oamenii suntem pacatosi si ne îndeletnicim si cu altele. si mai închin si pentru badea Gheorghita, vataful de carausi al cneazului Cantacuzin: am înțeles ca-i om sagalnic si cânta din fluier. si pentru mesterul Ienachi coropcarul, care duce-n laditele lui lucruri usoare si de mare pret: bucurii de fata mare. si dupa ce m-am plecat catra toti si i-am binecuvântat, vazând ca a mai ramas în fundul oalei ce-i mai dulce, ma-ndrept si catra gazda. De la Ancuta ne vin toate bunatatile si când râde spre noi ca acuma, arata flori de

lacrimile si-nchid ca încoace de primăvara sfânta parintele Gherman fata dornisole! din uatra strop din oala. Apoi s-a asezat la locul sau.

Pentru toate aceste închinari, noi ne-am bucurat. Dar mai bucuros decât toti s-a aratat comisul.

- Prea cuvioase parinte Gherman, a vorbit el, tare sunt doritor sa aflu din ce parte de tara ai pornit cuviosia ta si pentru ce treburi te duci la târgul Iesilor.

A raspuns monahul:

- Dupa cum v-am marturisit, prea cinstite comise, asezarea mea întru asteptarea mortii este sus, la Durau. Acolo ma nevoiesc cu fratii mei întru pustietate; avem o leaca de gospodarie si crestem putine oi si vite. si uneori avem nacaz din partea ursilor: ne strica averea; si iesim la razboi împotriva lor si cu ajutorul lui Dumnezeu îi biruim, cu toporul si cu cutitul, caci noi arma de foc si sabie nu se cade sa purtam: suntem slujitori cu duhul. si asa pe la Sfantul Mare Mucenic Dimitrie ne închide iarna ca-ntr-un bârlog si nu mai vedem obraz de pamântean pâna-n primăvara. Atunci ne coborâm la apa Bistritei si la prietinii si cunoscutii nostri. Grea viata ducem noi acolo, în pustie...

La vorba asta, s-a oprit la el Ancuta, cu cofaielul.

- Îți multamesc, lele Ancuta, pentru vin si pentru cautatura ochilor. Poti sa umpli oala, ca sa nu te trudesti a veni a doua oara. Iar locul nasterii mele, cinstite comise, e tot la munte, în sat la Bozieni. Nu pot spune ca am cunoscut pe tatăl meu, Maica-mea si cu Dumnezeu l-au știut. Iar eu am crescut orfan si-mi spalau de multe ori obrazul lacrimile maicii mele. si ea m-a jurat manastirii Duraului, în ceasul când a parasit aceasta lume, - ca sa rascumpar pacate trecute. si tot dupa jurământ fac si drumul acesta la Sfantul Haralambie în Iesi. Trebuia de mult sa ma învrednicesc a împlini diata. si iata, abia acum am prapadit din ochi Ceahlăul si simt schimbat gustul apei, de n-o mai pot pune în gura. si venind de la Bistrita la apa Moldovei, ma minunam câtu-i de mare tara si-am poposit prin sate si mi-au fost gospodarii pe unde-am gazduit ca niste frati. si cum calaream pe marginea sleahului, pe sub ciresi, iata s-a aratat ochilor mei han ca o cetate si-am auzit sunet de lautari si voci. si m-am îndemnat de m-am oprit si mi-am dus desagii într-o camaruta; iar ca sa spun ca nu-mi prieste, as savârsi mare pacat; numai cât simt muștrare ca nu-s mai curând acolo unde m-a îndemnat cu jurământ maica-mea, acu treizeci si patru de ani, când a trecut catra lacasurile cele vesnice...

- Ma vezi prea mirat, parinte, de cele ce spui, a întâmpinat razasul. Nici eu n-am vazut înca biserica Sfântului Haralambie, si, daca n-as avea atâtea încurcate trebi, as încalica si-as merge si eu cu sfintia ta. Se vede ca maica dumitale a avut o taina pe care, dumneata n-o cunosti.

- Poate n-o cunosc, a raspuns calugarul, dar când eram un baietas saltat numai la atâta de la pamânt, am avut crâncena vederea si spaima, si maica-mea era lângă mine. s-atuncea am vazut pe acel Haralambie, pentru care trebuie sa ma rog.

Ochii comisului scaparara spre noi cu mare nedumerire.

- Care Haralambie? - întreba el pe parintele Gherman.

- A fost în vremea veche unul Haralambie, om foarte cunoscut pâna la Domnie, raspunse monahul cu vocea deodata schimbata si puse cu luare-aminte oala pe pamânt, alaturea.

- Cine-a fost, cum a fost si ce-a facut? - întreba cu atâtare comisul Ionita. Eu înca n-am auzit de el.

- Se poate, urma calugarul; caci de la întâmplarea aceea a trecut vreme adâncă. Acel Haralambie era un arnăut domnesc. si-asa, prea cinstite comise Ionita, într-o buna zi Dumnezeu a vrut sa-si urasca slujba la poarta Domniei si sa intre în codru, cu tovarasi, cum era obicei pe-atunci. s-asa cum se afla, cu selefalul stapânirii pe el si cu strai înflorit, a prins a lovi curti boieresti si sate si-a lua mare dobânda. si-avea el codrii si drumurile lui, si-anume fântâni si trecatori, pe care le tinea sub putere. si pe cel ce se scula împotriva-i îl palea cu hamgerul ori îl detuna cu pistolul. Dupa atâtea îngroziri si morti de om, au cazut cu lacrimi la picioarele lui Voda multi boieri si negustori, si norod, aratând rautatile si asupririle lui Haralambie. si Voda a rânduit ispravnicilor sa alcatuiasca poteri si sa prinda pe vrajmasi. s-au pornit poterile si s-au lovit cu hotii si-a biruit Haralambie. Iar alteori, când nu putea birui, se tragea pe poteci si prin munti, în salasul fiarelor... S-au tinut treburile aceste rele, pâna ce tare s-a zbârlit si s-a mâniat Domnia. si-n ziua de Sântamaria mare, la 15 a lunii lui august, s-a rânduit divan; si Voda Ipsilant a intrat posomorât între boieri. Nici n-a raspuns la închinari, ci numa-si pieptana barba cu degetele si pufnea.

- Am auzit iar de rautatile hotilor! - a prins a striga el. A palit Haralambie la Dumbraveni, la mosia noastra, s-a rapit banii de la orânda si de la moara! Atâtea nelegiuiiri nu mai putem suferi! Striga si plânge norodul în toate partile! Ce-ai facut si ce-ai rânduit, cinstite vornice?

- Înaltate Doamne! a grait marele vornic de tara-de-Sus; am împuns ca cu stramurarea pe toti ispravnicii, s-au scos poteri, dar cu putin folos.

- Fara de nici un folos, cinstite mare-vornic, fara de nici un folos!

- Într-adevar, fara de folos, maria ta, dar totusi acumă avem stiinta de multe ascunzisuri, sleahuri si gazde ale railor. Lupu se-ntoarce unde a mâncat oaia, - asa ca acumă ne trebuie numai vânatore vrednic.

- Care vânatore vrednic, vornice, caci pâna acumă toti s-au dovedit misei!

- Maria ta, acest Haralambie a fost om tare între neferii Domniei, înainte de a se fi hainit. si brat si ochi ca dânsul n-are decât frate-sau, Gheorghie Leondari, tufecci-basa: care-i om cinstit si viteaz si arata mare scârba pentru rautatile fratâne-su. Maria ta, eu socot sa chemi pe tufecci-basa; si porunceste-i sa supuie pe frate-sau....

Voda a stat si-a. cugetat, si si-a scarmanat barba, si se plimba de colo-colo.

- Asa este, vomice, a graita el. Am stiut de fratia asta, si m-am bucurat de credinta lui tufecchi-basa Gheorghie, dar n-am cugetat ca el e vântorul cel bun. Sa vie acuma la poruncile mele!

Îndata s-au izbit unul în altul aprozii s-au navalit la odaile neferilor, si tufecchi-basa Gheorghie s-a înfatisat. Iar Voda si-a pus barba-n piept si s-a încruntat la el.

- Ascuta, capitane Gheorghie; am iubit slujba ta care mie mi-a fost cu credinta si cu dreptate. De aceea te-am miluit, si-n vremea domniei mele ai dobândit curte si mosie în tinuturile Iesilor. Dar precum stii, fratele tau Haralambie a umplut tara de plângere. s-acuma a venit vremea sa raspunzi tu pentru el. Îti dau, capitane Gheorghie, doua saptamâni. Alege-ti slujitori câti vrei. Pâna-ntr-acest soroc sa-mi aduci la picioare, viu ori mort, pe fratele tau. Altfel, n-ai sa mai vezi obrazul meu, nici lumina zilei!

Tufecchi-basa Gheorghie n-a raspuns îndata. Când si-au ridicat boierii ochii catra el, l-au vazut fara sânge-n obraz si, cât era de nalt si de spatos, parca se cumpanea. Apoi a graita:

- Am înteles, maria ta!

S-a plecat, a sarutat mâna lui Voda si a iesit. si cum a ajuns la odai a strigat la neferi s-a ales cincizeci dintre ei. si pe loc le-a rânduit arme, cai si ceas de pornire. si noaptea au si fost pe drum, în locuri pustii. s-a doua zi Gheorghie Leondari, aflând de-o pradaciune, a si calcat pe urmele hotilor. si dintr-acei ceas s-a tinut de pasii lui Haralambie, ca un câne care adulmeca putoarea fiarei. si l-a mânat din culcus în culcus, zi si noapte fara hodina. si-n ziua a opta, pe vreme de ploaie, în zori, a batut cineva în geamul casei noastre, în sat la Bozieni.

Maica-mea a rasarit de lângă mine. A tras grabnic zavorul de la usa. s-a intrat, ud si cu obrazul supt si cu ochii spariati, prietinel nostru, îl stiam frumos si falnic. si când venea uneori, sara, si se aseza pe laita, își punea usor mâna în crestetul meu si man mângâia. A zis repede si ragusit

- Da-mi sa manânc!

Maica-mea s-a înfricosat. si cauta tremurând blidele si mamaliga rece. Din alte vorbe, am auzit pe acestea, si nu le voi uita pâna la moarte:

- Ma haituieste frate-meu Gheorghie ca pe lup!

N-a avut vreme sa îmbrace nimic. S-au auzit pasi afara si voci: .

- Iesi, Haralambie, c-au înconjurat gradina si ne pierdem capetele!

L-am auzit icnind cu mânie. A tras din seleaf pistoalele si s-a izbit în usa. Maica-mea m-a luat de mâna si-am fost si noi îndata afara pe prispa. si-n livada am vazut pe voinici, cu armele gata. Erau opt ori zece.

s-atuncea am înteles cine-i Haralambie. Maica-mea a început a plânge încet si ma strângea lângă dânsa si-am vazut ca-i vreme de primejdie.

Bateau câinii în sat fara continere. si dintrodada au nalucit în margine calareti împânziti. si-am auzit voci, si pe huditi si-n dosul casei. Iar tovarasii lui Haralambie dintrodada s-au tras si s-au risipit de lângă el s-au prins a lepada armele. Atuncea s-a aratat un om mare, cu mustata neagra. Maica-mea a suspinat:

- Aista-i frate-sau; samana cu el!

A strigat amenintând cu hamgerul: .

-Da-te rob!

Haralambie a întins un pistol si-a tras. Când l-a lepadat s-a prins din stânga pe celalalt, sa traga iar, tufecci-basa l-a palit cu hamgerul si l-a doborât. Maica-mea a tipat cu groaza. Hotii s-au asternut la pamânt si s-au supus. Neferii au navalit din toate partile. Dupa navala si zvoana, unul dintre slujitorii Domniei a ridicat si-a tinut sus capul celui ucis. Chiar atunci rasarea soarele si scânteia bruma-n livada. si capul se uita cu ochi neclintiti la mine si-mi zâmbea cu mâhnire.

Tufecci-basa Gheorghie s-a întors la Domnie cu capul tatalui meu. si s-a înfatisat la Divan, si l-a pus pe covor, cu naframa rosa, la picioarele lui Voda. Îngenunchind alaturi, a grait cu lacrimi:

- Maria ta, am plinit porunca! Dar te rog sa ma lasi slobod la pamântul meu si la liniste - caci am varsat sângele parintilor mei, care curge si-n vinele mele.

A fost jalnica vederea aceea si-au plâns în divan Voda si boierii. Iar tufecci-basa Gheorghie, dobândind voie, s-a tras catra pamânturile lui; si pentru durerea si ispasirea sa, si pentru iertarea sufletului celui ratacit, a cladit în târg la Iesi biserica la care ma duc eu sa ma închin...

Iata pentru care pricina, cinstite comise Ionita, am fost jurat schitului Durau. Iar inima mea râvnea catra oameni. De-aceea cuget uneori ca putine si triste au fost zilele mele...

Razasul s-a aratat mirat de povestirea monahului si-a tacut cu uimire o vreme. Dar dupa aceea si-a venit în fire si ne-a încredintat ca ceea ce vrea sa ne spuie dumnealui e cu mult mai minunat si mai înfricosat.

Balaurul

- Fratii mei! a început cu mare putere comisul Ionita, si s-a desfasurat în picioare cât era de nalt si de uscat; adevar marturisesc în fata lui Dumnezeu ca istorisirea cuviosiei sale parintelui Gherman mi-a zbârlit parul sub cusma; dar eu vreau sa va spun ceva cu mult mai minunat si mai înfricosat!

- S-ascultam povestirea comisului... a strigat cu vocea-i repezita mos Leonte zodierul. Sa ascultam povestirea cinstitului comis! Sa vedem daca avem pe lânga noi ce ne trebuie si s-ascultam. Chiar tare voiam sa te rog, comise Ionita, sa nu-ti uiti datoria si cuvântul. Noi, aici, de când tin eu minte, înca de pe vremea Ancutei celei de demult, am luat obicei sa întemeiem sfaturi si sa ne îndelêtnicim cu vin din tara-de-Jos. Gustând bautura buna, ascultam întâmplari care au fost. Socot eu, cinstite comise Ionita, ca nu se mai gaseste alt han ca acesta cât ai umbla drumurile pamântului. Asa ziduri ca de cetate, asa zabrele, asa pivnita, - asa vin, - în alt loc nu se poate. Nici asa dulceata, asa voie buna s-asemenea ochi negri: eu parca tot subt ei as sta pâna ce mi-a veni vremea sa ma duc la limanul cel fara de vifor... Nu trebuie sa-ti încrunti sprâncenele, jupâneasa Ancuta, caci eu am fost prietin maicii tale. I-am cautat si ei în cartea de zodii, cum ti-am cautat si dumitale. Foarte bine si foarte adevarat i-am spus, si socot ca nici dumneata n-ai ramas nemultamita.

- Ba am fost multamita, raspunse hangita râzând.

- Se-ntelege, caci altfel nu se poate, jupâneasa Ancuta; caci eu în tasca asta de la sold am carte veche întru care se spune tot adevarul. Când m-ai întreat, ti-am spus toate dupa rânduiala: mai ales ca porti dupa dumneata miros de busuioc si faci pe batrâni sa doreasca anii tineretii.

Asta-i foarte adevarat, întari razasul de la Draganesti; însa o puteam spune si eu, fara carte de zodie.

- Se poate, comise Ionita, si te poftesc, nu-ti uita cuvântul. Cum am spus, asemenea povesti numai la un asemenea han se pot auzi. Deci am ascultat pe parintele Gherman, care iar s-a învalit întru întristarea sa si tace. Ci eu nu stiu, comise Ionita, daca ai sa poti a ne arata ceva mai înfricosat. Va spun drept ca numai o data, de când sunt, mi-am mai simtit asa inima, ca potârnichea în cangile soimului.

Hangita a întors spre batrân ochii ei aprigi, c-o voce pripita:

- Când ai vazut întâi balaurul, mos Leonte!

- Da, încuviinta batrânul, când am vazut întâi balaurul. Toti ne-am întors pe data catre zodier, si s-a ridicat si parintele Gherman din barba sa.

- Ce vorbesti de balaur, frate? - a întreat cu tulburare comisul Ionita, si s-a asezat la locul lui. Care balaur? - si ne privea încrucisat si nedumerit, parca atunci cazuse între noi.

- Când am vazut întâi balaurul... grai cu liniste mos Leonte. Eram asa, flacau trecut de douazeci de ani, si parintele meu ma învăta mestesugul lui, caci si el a fost zodier si vraci care nu se mai afla pe lume. si pe dupa Sânt Ilie, stând cu el la târla pe dealul Bolândarilor, îmi arata ziua buruienile si radacinile pamântului, iar noaptea stelele cerului. Atuncia am vazut întâi balaurul.

Rzasul de la Draganesti rasufla prelung si arunca o privire ca de dusman spre mos Leonte.

-Asemenea dihanie mie înca nu mi s-a aratat... marturisi el si vocea parca-i era slabita si fara curaj. Spune repede, mos Leonte, caci avem vreme destula.

- Mult n-am de spus, se apara zodierul, fara decât numai ce-am vazut. Cu voia comisului Ionita, am sa povestesc - si mare dorinta am s-ascult pe urma istorisirea dumisale.

Mos Leonte își potrivi cu coatele chimirul, își pipai tasca, si se uita în juru-i ca sa se încredinteze ca oala cu vin î-i la îndemâna. Era un taran de la noi, de pe Moldova, ras si cu mustata alba, plin la obraz, voinic si c-o leaca de pântece. si când graia si râdea i se vedeau maselele ca niste bucati de crita.

- Cât am moara asta, striga el când avea chef, nu ma tem de Cea-cu-dintii-lungi... Începu a vorbi cam repezit, cum îi era obiceiul.

- Apoi cum ti-as spune eu mai degraba asemenea întâmplare, cinstite comise? cuvânta el. Traia la noi, la Tupilati, pe vremea aceea, un boier mare si fudul: îl chema Nastasa Bolomir. Era nalt si-ncrunat si-avea în piept o barba mare cât o coada de paun. Acu se-nsurase el de doua ori, cu toata rânduiala. si luase întâia oara o fata de boier de la Bârlad, s-aceea mult n-a putut suferi mâniile si asprimile lui si s-a întors bolnava si plângând la parintii sai. Iar de-al doilea s-a însotit cu vaduva unui grec Negrupunte: frumoasa femeie si-aceea, si bogata. Dar n-au trecut doi ani de când le-apus popa cununiile pe cap - si-ntr-o toamna am vazut-o galbana si ovilita, parc-o batuse bruma; si s-a dus la doftori prin strainatati, unde a si murit. A ramas boierul nostru singur o vreme, si i se dusesse numele ca-i mor nevestele. Erau muieri în

sat, frumoase dar proaste, care stupeau dupa dânsul, când îl zureau, ca dupa dracu. Tata chiar spusese râzând ca de-acuma cuconul Nastasa Bolomir moare vaduvoi - dar nu-i pasa, caci are curtea plina de tiganci tinere. Asa trecând o vreme, numai ce s-aude ca boierul se-nsoara iarasi. Cum se poate? Cu vreo vaduva de cele de abanos, cu vreo cneaghina de cele de la muscali, care umbla cu ciubote de iuft si cu nagaica: numai asa femeie ar fi potriva lui... Când colo, ce vedem noi? S-a dus la Iesi si s-a cununat chiar la sfânta Mitropolie, si-a adus la Tupilati, în drosca cu patru cai, o copila ca de saptesprezece ani. Când s-au dat jos la scara curtii, de abia ajungea cu fruntea la barba lui. si era balaie si râdea, parca era soarele. Iar babele de la poarta si de pe lângă odaile slugilor, au prins a o caina s-a o plânge: ca-i asa de putintica si de frumoasa, s-are s-o rapuie si pe asta barbosul. Iar Bolomir a luat-o asa, frumusel, de doua degete de la mâna stânga s-o purta ca pe un odor de mare pret pe treptele de piatra, asternute cu covor.

Dar n-a apucat a o duce pâna sus, ca numai s-a întors catra dânsul râzând, a clatinat din cap si parc-a vrut sa-l împunga cu niste cornite; s-a desprins de el si-a fugit singura înainte. Era si tatuca de fata. si-a scuturat pletele si nu i-a placut o treaba ca asta.

Asteptam noi o vreme, dupa vorba babelor: vedem ca cucoana Irinuta nu-si pleaca fruntea. Ba-i iesisera doua ruje în obraji, si râdea totdeauna aratând niste dinti mititei ca de soricel.

Dar erau pesemne dinti ascutiti, caci pe boierul nostru cel mare îl vedeam mai scazut si mai tacut.

Avea cucoana Irinuta gust sa se plimbe pâna la Roman, ori sa se repeada pâna la Iesi, apoi numai un deget misca s-o vorba îngâna si cuconu Nastasa își pleca barba .si-i facea pe voie.

Acu, nevasta gramaticului si cu camarasita aflasera nu stiu de unde ca dracusorul boierului nu-i nici bogata si nu-i nici din cine stie ce neam. Un fel de fata a unei nepoate de-a parintelui Mitropolit. Asa zâmbeau ele si faceau cu ochiul vorbind despre asta, cum îi treaba muierilor, ca cu, ca un flacau prost ce eram, nu intelegam nimica.

Într-o vara, ma aflam la târla, precum am spus, si de Sânt' Ilie venise la oi si tata; si stateam într-o coliba de frunzari aproape de malul Moldovei, mai la o parte de ciobani. si de-acolo de la noi se zureau gârlele si scruntarele si hanul acesta; la spate, departe, erau padurile si muntii pâna unde se vede ca o negura. Ce se mai întâmplase în sat, la curte, nu stiam, si nici nu ma îngrijam eu de asta. Iaca într-un rând, la amiaza, fiind singur si priveghind ceaunul pus în cujba deasupra focului, aud tropot de cal si vad cu frica pe cuconul Nastasa Bolomir oprindu-se si descalicând la coliba noastra, în singuratate.

- Noroc bun, baiete, - zice. Tu esti feciorul lui Ifrim zodierul?

-Sarutam dreapta, cucoane, eu sunt.

- Unde-i tata-tu?

- Tatuca, - zic, - îi la facut fân nu departe de aici, pe coasta. Trebuie sa vie la mâncare.

- Da o fuga si-l chiama. Sa vie numaidecât, în clipeala asta! Eu stateam în cumpana; dar boierul s-a uitat asa de urât la mine si-a întins mâna spre harapnicul de la oblânc, încât am apucat-o pe coasta, cu capul gol. L-am întâlnit în drum pe tatuca: venea la mâncare. Când a auzit ca-l chiama asa de aprig boierul, a facut: Hm! s-a clatinat din cap; dar nu mi-a spus nici o vorba. Când am ajuns la coliba, am gasit pe Bolomir tot lângă cal, sprijinit c-un cot în sa si cu barba-n piept. Eu m-am dat în dosul frunzarului. Tatuca a pasit cu îndrazneala înainte.

- Ce cauti aicea, bre Ifrime? graieste boierul cu suparare. Eu umblu dupa tine în sat si tu salasluiesti în pustie?

- Sarut mâna, luminate stapâne, raspunde tata; am venit la nevoile mele. Dar daca mi-ai fi trimis maria ta un cuvânt, as fi lasat tot si m-as fi înfatisat la curte.

-stiu, graieste boierul tot suparat; dar eu n-am când asteptai. Asculta, Ifrime, nimene nu stie, si poate nici tu nu stii, ce amaraciune mare apasa sufletul meu.

- Supararea-i de la Dumnezeu, stapâne si trece.

- Nu trece. Vorbesti ca prostii, pentru ca nu stii.

- Ba stiu, maria ta, ca supararile de dragoste sunt mai rele, dar trec s-acestea...

Boierul s-a uitat la el încruntat:

- Ce stii tu, bre Ifrime?

- Maria ta, zice tata, eu stiu multe, ca asa-i darul meu. Eu cetesc nu numa-n zodii, ci si pe obrazul omului.

- Atuncea stii tu, bre Ifrime, ca-n casa mea a intrat un demon si ca nu mai pot avea liniste?

- stiu, luminate stapâne.

- stii tu ca ma chinuieste ca pe Domnul nostru Hristos? si-s ca un om însetat pe care-l pedepsesti legându-l de colacul fântânii?

-Asa este, stapâne, precum spui.

-Asculta, omule: n-am putut face nimica nici cu mânia, nici cu rugamintea; si pentru putin lucru mi-am supus toata fiinta mea ca un rob. Iar acum, chiar în dimineata asta, camarasita mi-a adus rusinoasa veste: ca drumurile sotiei mele sunt pentru ocara mea si obrazul cuconasului celui mai mare al lui Vuza vornicul. Este unul Alixandrel Vuza, poate l-ai si vazut: în vara asta a intrat în casa mea de doua ori sub cuvânt ca are de vânzare niste cai albi din tara muscaleasca. El însa venea pentru altceva, si n-am tseles. Acuma am hotarât eu în inima mea ce sa fac, am venit însa si la tine, ca sa nu gresesc cumva. Tu esti un om care poti cunoaste adevarul si vreau sa mi-l cetesti si mie.

Boierul nostru era asa de tulburat si asa de ratacit, cum am vazut putini oameni în viata mea. Îsi rodea barba si n-avea astâmpar. Iar tatuca, fara întârziere, a intrat în coliba si a iesit în clipa cu tasca aceasta pe care o vedeti la soldul meu, si scotând cartea, s-a asezat lângă foc pe scaunel, a imbalat degetul si a început a întoarce folie. Boierul astepta în picioare lângă cal.

- Maria ta, în ce luna si-n ce zi ai vazut lumina lumii?

- M-a nascut neneaca într-o marti, Ifrime, în optsprezece zile a lunii lui octomvrie.

-Atuncea, a cuvântat tatuca pe gânduri, se cuvine sa deschidem la zodia Scorpiei, cautând si-n alte locuri, dupa rânduiala adevarata. Luminate stapâne, aicea se spune adevarat, cum ca maria ta esti om mânios: deci cunoscând aceasta patima, nu trebuie sa te lasi în voia ei.

si a prins a-i ceti tata din cuvintele zodiei, cele ce se potriveau unui asemenea om naprasnic cum era boierul nostru. Si sugeta ca poate va putea sa-l domoleasca.

Dar Bolomir își scutura barba cu mare nerabdare:

- Spune-mi, Ifrime, ce scrie despre casnicia mea.

Tatuca s-a uitat cu luare-aminte în carte și i-a răspuns astfel:

- Maria ta, casa nuntii domniei tale este Taurul. Cununia cu cucoana Irinuta ai pus-o maria ta în luna lui april, în săptămâna luminată, după Sfintele Paști. Deci această este însoțirea cea bună și adevărata, după zodie. Iar aicea, stapâne, scrie astfel: casa împreunării nuntii lui este Taurul, atuncea va avea mare noroc cu muierea lui... și mai spune aici mai departe, maria ta: casa norocului lui este Cumpăna; la acel ceas va avea tulburare mare a minciunoaselor marturii... Asadar, slavite stapâne, dacă sunt scrise aici aceste cuvinte, apoi atuncea eu socot că vorbele auzite sunt netrebnice, și trebuie să departezi de la inima mariei tale gândurile cele rele.

Boierul a stat puțin cugetând.

- Se poate, Ifrime, să fie cum spui tu?

- Slavite stapâne, așa este precum spun.- Atuncea de ce s-a dus la Roman cucoana Irinuta? A plecat ieri, cu voia că vine azi.

- S-a dus, maria ta, căci așa a voit Dumnezeu să nu se întâmple o cumpăna după vorbe minciunoase și mânii...

- Se poate... a mormăit boierul ceva mai domolit, într-ade-var, altfel, s-ar fi întâmplat fapta cumplită. Aferim, omule; am auzit vorbe adevărate din cartea ta și alta dată. Deci - dacă ce socoti tu că trebuie să fac?

- S-aștepti, maria ta, căci are să fie bine...

Cu acest cuvânt a plecat boierul de la coliba noastră. Iar tatuca s-a uitat după el lung și zămbind, până ce nu l-a mai văzut. Apoi a lăsat ceaunul în cujba pe focul stâns și mi-a poruncit să pun calul la caruță. Cuibarindu-ne amândoi în iarba, ne-am lăsat la vale, am trecut prin vad, - și am mânăat numai o fugă până aici la han. Aicea sta așteptând în prag Ancuța cea de altădată.

O întreaba tatuca repede, tragând caruța lângă prag:

- Fina Ancuța, spune-mi, te rog, o vorbă bună. Asară a trecut cucoana Irinuta de la Tupilati spre Roman?

- Trecut, cum nu, nanasule...

- Și înapoi așa-i că încă nu s-a întors?

- Nu; poate a trece mai cătră sară.

- Atuncea ai spus, fina Ancuța, cuvânt plăcut lui Dumnezeu.

- Dar ce este?

- Ce să fie? S-a milostivit un suflet bun să deschidă ochii lui Bolomir - s-acuma el își scutura barba, crâșca și vrea să verse sânge.

- Cum se poate! Cine-a facut asemenea fapta? - a tipat Ancuta, pocnindu-si palmele. S-o omoare si pe asta, dupa ce-a asuprit s-a pus în pamânt doua femei? Partea lui pe lumea cealalta are sa fie Scaraoschi, - încaltea las' sa-i plateasca una de-a noastra si pe asta lume...

Asa vorbind jupâneasa Ancuta cu parintele meu, amândoi s-au sfatuit s-atie drumul cuçoanei si sa-i deie stire sa se pazeasca.

Într-adevâr, cinstite comise si oameni buni, asta s-a întâmplat chiar tn ziua aceea, pe la toaca. Soarele se-nvaluisse la amiaza în mare fierbinteala si-n aburi, si de pe munte se suiau împotriva lui nouri alburii Când s-a întins umbra asupra sleahului, iaca vedem venind de catra Roman, în nouri de pulbere, caleasca cu patru cai a cuçoanei. Trece în lungul unui lan de papusoi, pe lângă un colt de dumbrava, - si tatuca iese înainte în mijlocul drumului, si începe a face semne de primejdie cu bratele.

Țiganul de pe capra opreste. Atuncea de sub colb s-a aratat catra tata un calaret tânar pe-un harmasaras negru. Tata l-a cunoscut numaidecât, dupa frumusetă si dupa îndrazneala ochilor.

- Cucoane Alixandrel, zice tata; întoarce-te, ca-i primejdie. Nu cuteza a trece mai departe.
- Ce este, omule? - s-a auzit si vocea cuconitei; s-am vazut-o plecându-se la scara trasurii, cu gatelile ei albe, subt un cortel trandafiriu si mititel.

Atuncea s-au întâmplat doua lucruri. A pornit dintr-odata a juca un vânt iute dinspre apa Moldovei s-a mânat pulberile pe miriste ca pe niste perdele. si-ntr-aceiasi timp am vazut dinspre cornul de dumbrava navalind boierul, cu barba-n doua parti, cu slujitorii dupa el, racnind toti cu voce mare .

Am ramas înlemniti, si eu am simtit pe mine cameasa de gheata. Alixandrel si-a opintit harmasarasul în doua picioare s-a cercat a trage un pistol de la coburi. Cucoana Irinuta a slobozit un tipet si s-a ascuns sub cortel. Boierul cu slujitorii s-au napustit, au înconjurat trasura, au prihs pe tata s-au dat jos din sa pe feciorul vornicului Vuza.

- Misele! racnea cu strasnicie Bolomir catra tatuca. Asta-i credinta ta, s-asa ti este stiinta? Luati-l si legati-l si sa-mi jupiti din spinarea lui de-o pareche de papuci; dar sa nu cumva sa-mi iasa pielea c-o crestatura, ori c-o spartura, ca va spânzur! si tu, hotule! Esti feciorul vornicului Vuza? - esti neam de boier? Am sa va arat eu la amândoi, si tie si jupânesei, cum stiu eu sa platesc... Mai! - se-ntoarse el catra argati, apucati si desfundati caruta solomonarului si descaltati-i roatele de ciolane, si dupa ce-ti lasa-o numa-n pinteni, sa-i legati pe amândoi de dânsa, c-asa vreau sa-i duc numa-ntr-o goana la Iesi, pâna-n ograda la sfânta Mitropolie!

Țiganii au si însfacat caruta si-au prins s-o farâme si s-o descalte. Alti slujitori au apucat pe tatuca între harapnice. Unii au început a rupe straietele de pe Alixandrel Vuza. Iar spre cucoana Irinuta s-a îndreptat, pufnind de mânie si gâfâind, însusi boierul, cu biciul plumbuit în mâna stânga, îi cazuse cusma din cap si vântu-i împrastia

si-i amesteca barba cu pletele.

Atunci a rasarit de sub cortelasul ei cuconita, sprintena, subtire si mânioasa ca o vipera. si l-a înfruntat c-un tipet si cu ochi plin de ura:

- Nu te-apropia de mine, urâtule si blastamatule! Zvârlise cortelul si deodata îi crescusera la mâni ghiare agere cu care-si ameninta sotul. Mi s-a parut ca vad în parul ei cornitele cu

care voise odata sa-l împunga, în acelasi timp tatal meu racnea cu voce înalta sub cutitul lui Pârlea tiganul:

- Cucoane Nastasa, are sa te-ajunga mânia lui Dumnezeu! Când a racnit astfel sub cutit batrânul, s-a facut o clipa tacere. A scapat s-a trasnit cu sunet mare în munte. si deodata am

vazut cerul înbrăcat cu bolta joasa de nouri, si vântul veni de la asfintit c-o izbitura, menzind si deturmand usile hanului.

Peste Moldova, dincolo de dealul Bolândarilor, cerul se misca si se apleca rotindu-se împotriva pamântului; s-un muget peste fire si nemaiauzit umplu vaile venind dintr-acolo; si toata lumea care se afla fata, întorcând ochi holbati, a vazut balaurul venind în vârtej sucit, cu mare iuteala.

L-am vazut si eu si m-am cutremurat. Venea drept spre noi. Cu coada subtire ca un sul negru pipaia pamântul, si trupul i se înalta în vazduh, iar gura i se deschidea ca o leica în nouri. si mugind, venea cumpanindu-si coada; iar în rasuflarile lui sorbea si juca în slava clai de fân, acoperisuri de case si copaci desradacinati. si de sub mugetul lui lepada o revarsare de grindina si ape, parca ar fi luat pe sus albia Moldovei s-ar fi pravalit-o asupra noastra.

La vederea puterii lui, tiganii au cazut cu fetele la pamânt.

Ancuta s-a mistuit undeva într-o cotruta a hanului. Eu m-am repezit la tata sa-l desleg, - si abia am avut vreme sa ma tupilez lângă el, sub caruta cu roatele fara ciolane. Drosca cu caii învaluindu-se, a întors în loc s-a apucat-o în goana spre Roman, având si pe feciorul vornicului Vuza într-însa. Iar balaurul, alungând în partea cealalta pe boier, l-a cuprins, l-a sucit si l-a izbit amestecându-i barba cu vârtejul, - pân' ce l-a lepadat aproape mort într-o râpa mai încolo. si cum s-a întâmplat asta, navala de ape si piatra a statut, si numai mugetul fiarei a mai ramas stapânind, - si-am vazut-o cum se ducea catra miazanoapte, ca un stâlp, pe urma

ca un fum, pâna ce încet-încet s-au alinat cuprinsurile.

Apoi dintr-aceea i s-a tras moartea lui Bolomir. Iar unii oameni au scornit ca parintele meu ar fi chemat balaurul, din salasul lui. Ca solomonar cuminte, tata îi lasa pe oameni sa vorbeasca, - însa el stia mai bine decât oricine de care porunca ascultase dihania furtunilor, într-adevar, de dracusoral cel balan nu s-a mai auzit nimic, si nimene nu l-a mai vazut niciodata.

Fântâna dintre ploi

Soarele batea piezis în hanul Ancutei, scânteind geamurile zabrelite. Lautarii se sculasera din cotloanele lor si-si sticleau dintii; Ancuta cea sprâncenata atâta iar focul în covrul vechi de spuza, noi, gospodarii si carausii din tara-de-Sus, ne uitam numai cu coada ochiului la oalele goale însirate pe lângă protapuri. Dar scripcile si cobzele înca n-aveau catare. si nici comisul Ionita de la Draganesti nu-si începu povestea pe care o asteptam. Caci pe sleahul Romanului se vedea venind un calaret, învaluit în lumina si-n pulberi. Calu-i pag, cu grumazul încordat si cu coama fluturând, în buiestru iute, luneca spre noi.

Înspre munti erau pâcle neclintite; Moldova curgea lin în soarele auriu într-o singurătate si-ntr-o liniste ca din veacuri; si câmpurile erau goale si drumurile pustii în patru zari; iar calaretul pe cal pag parca venea spre noi de demult, de pe departate tarâmuri. si cum ajunse drept la han, coti, caci aici îi erau sortii sa se opreasca. își scoase palaria de pâsla neagra si ne pofiti la toti buna-ziua si noroc bun.

Era om ajuns la carunteta, dar se tinea drept si sprinten pe cal. Purta ciubote de iuft cu turecki nalte s-un ilic de postav tivit cu nasturi rotunzi de argint. Pe umeri, tinuta numa-ntr-un lantujel, atârna o blanita cu guler de jder. Avea torba de piele galbana la sold si pistoale la coburi. Obrazu-i smad cu mustacioara tunsa si barba rotunjita, cu nas vulturesc si sprâncene întunecoase, arata înca frumuseata si barbatie, desi ochiul drept stâns si închis îi dadea ceva trist si straniu.

Cum coborî de pe cal, zâmbind cu prietinie si privindu-ne cu ochiu-i limpede si albastru, comisul Ionita îl cunoscuse si se si repezi din locul lui, înaltând bratele si strigând cu voce mare:

- Oare ma-nsei? Nu esti dumneata prietinel meu Neculai Isac, capitan de mazâli?

Zâmbetul calaretului pieri si ochiu-i crescuse, rotund si atintit.

- Da, raspunse el cu voce moale si blândă; eu sunt Isac. Acuma te cunosc si eu. Dumneata esti comisul Ionita, de la Draganesti.

Cu mare placere vazui pe cei doi oameni îmbratisându-se. si tovarasii ceilalti erau multamiti de asta. si ochii Ancutei se înduiosara.

Iapa cea batrâna si slaba a comisului rânji si râncheza în dosul hanului.

- Aista-i cal din calul meu din tinereta, zise comisul, semetind capul si desfacând bratele.

Strainul își întoarse ochiul spre dihania cea batrâna si zâmbi usor, fara sa para prea mirat.

- Cu asta am umblat eu o tara, urma comisul. Amândoi, îți aduci aminte? Am batut drumurile si ne-am paraduit tineretele! De când ne-am despartit însa, vad ca ai pierdut o lumina.

- Da, raspunse calatorul cu vocea-i blândă. Am pierdut. Am avut o întâmplare naprasnica... si Dumnezeu m-a întors prin locurile acelei dureri.

- Cum se poate? Aici ai avut aceasta întâmplare?

- Da, prietine, îngaduie-mi numai sa-mi duc calul la adapost, sa-l grijesc si sa-i dau graunte. Pe urma om bea un pahar de vin si ti-oi povesti ce nu stii...

Pasind sprinten mazâlul trecu spre grajd, ducându-si calul de capastru. Ancuta, rasarind ca dintr-o amintire, privi dupa el si grai în soapta spre comis:

- Aista-i omul cel din Tara-de-Jos, de care vorbea maica-mea, când eram copila?

- Da, raspunse comisul; Neculai Isac de la Balabanesti, din tinutul Tutovei. Am fost prietini buni în tineretele noastre.

- Spunea maica-mea, urma Ancuta, ca a avut mare val si erau sa-l omoare niste tigani aici, la vad la Tupilati. Era o poveste înfricosata, de care nu-mi mai aduc aminte.

- Atuncea are sa ne-o spuie singur capitanul Neculai, cuvânta cu mare multamire razasul. Sa stii dumneata, draga Ancuta, ca acest mazâl de la Balabanesti, care se uita acum linistit la noi si graieste asezat, a fost un om cum nu erau multi în tara Moldovei. Voinic si frumos - si rau. Batea drumurile, cautându-si dragostele; se suia la manastiri si cobora la podgorii. si pentru o muiere care-i era draga, își punea totdeauna viața. Așa om a fost. s-a avut ibovnice catra toate zarile. s-adulmeca pe drumuri fara hodina si fara astâmpar...

La aceste vorbe, noi, razasii si carausii din tara-de-Sus, ne-am uitat unii la altii prea bucurosi si-am cunoscut ca mazâlul trebuie sa fie un om cum ne place noua. Iar Ancuta cea tânara si-a înaltat sprâncenele zâmbind, si-a potrivit margelele la gât si cârligele de par la urechiosi. si când vazu pe mazâl ca se întoarce spre noi, îi trecu pe dinainte, usurel, mladiindu-se cum stia ea ca-i sade bine.

Capitanul Neculai pasi la butucul din preajma focului, își scoase blanita si își înfasura în contas pistoalele. Puse saua si frâul deasupra si se aseza multamit alaturi, privind în juru-i. Ca si cum ar fi stiut ce doreste, Ancuta iese ca o serpoaica pe gura gârliciului, aducând în dreapta cofaiel plin si-n stânga ulcica noua. Cu obrazii rumeni si gâfâind, se opri lângă foc si întinse mazâlului ulcica. Lautarii se trasesera pe nesimtite aproape si rânjeau cu viclenie sunând din strune.

Când vazui pe mos Leonte, cetitorul de zodii, ca-si cauta loc lângă cei doi prietini, fara sa stau prea mult la îndoiala, ma ridicai de la protapuri, facui doi pasi si graii cu îndrazneala:

- Prea cinstite capitane Neculai! Noi suntem aicea mai multi gospodari si carausi din tara-de-Sus, care foarte dorim sa cinstim cu domnia ta o ulcica de vin nou si s-ascultam întâmplarea cea de demult...

- Iubitilor prietini, îmi raspunse mazâlul, mie mi-a placut totdeauna sa beau vinul cu tovarasi. Numai dragostea cere singurate. Divanul nostru-i slobod si deschis si-mi sunteti toti ca niste frati!

Pe loc cufundând noi ulcelele în cofaiel, le-am închinat capitanului si ne-am strâns împrejurul lui, iar lautarii au prins a cânta cu jale cântecul cucului batrân. Ci nu mult dupa aceea, când am istovit vinul, s-a ridicat si Ancuta de la foc cu puii fripti în tigla. Dupa ce-a venit alt vin si-am închinat iar, într-o vreme a ramas capitanul Isac de la Balabanesti putintel mahnit, si cuprinzând pe comisul Ionita de umar, a oftat s-a zis, uitându-se spre pâcla muntilor, la asfinit.

- Saraca tara Moldoveneasca! Erai mai frumoasa în tinerețele mele!

Pe urma s-a întors spre Ancuta, tulburat, îngânând cel din urma viers al lautarilor:

Trage, mândro, cu bobii...
Trage, mândro, si-mi găcește
Codrul de ce-ngalbeneste,
Omul de ce-mbatrâneste...

A apucat pe hangita de mâna, si ea nu s-a sfiit, ci numai clipea domol ca o mîta desmierdata. Iar noi am ramas tacuti, caci am înțeles ca mazâlul vrea sa ne spuie întâmplarea lui de demult.

- Domnilor si fratilor, a vorbit capitanul Isac de la Balabanesti, - ascultati ce mi s-a întâmplat pe-aceste meleaguri, când eram tânar. De-atuncea au trecut ani peste douazeci si cinci. Catastihul acelor vremuri a început sa mi se încurce. Eram un om buiac si ticalos. Calul meu sta hojma cu saua pe dânsul si batrânii mei nu-mi vedeau obrazul cu saptamânile. Maica-mea ma bocea în fiecare duminica si ma blastama si dadea leturghii lui popa Nastasa, ca sa ma linistesc si sa ma-nsor. Iar tatu-meu tacea si-o privea într-o parte caci si el fusese ca mine si-i facuse multe zile amare. Om nevrednic nu pot sa spun c-am fost. Aveam oi si imasuri si negutam toamna vinuri; dar îmi erau dragi ochii negri, si pentru ei calcam multe hotare.

Dumnealui comisul Ionita sa va spuie câte drumuri am batut, caci si el avea patima mea în zilele lui si eram de multe ori tovarasi.

Asa, într-o toamna ca asta, duceam vinuri la tinutul Sucevei. si eram în popas aici, la hanul Ancutei, cu carausii si cu antalele. si ma aflam în mare mâhnire, caci dragostea mea din anul

acela, se desfrunzise cu vara. Iar mama acestei Ancute se uita pe sub sprâncene la mine si râdea, ca el nici vinul nu-mi placea, nici pe fatamă nu-l sufeream. Umblam beznituc si singur ca un cuc.

Era într-o sâmbata, pe la toaca. Am încalicat si-am purces încet, pe-un drumusor, printre miristi. s-ascultam în singurătate, pe sus, cocoarele care se calatoreau. Când am ajuns la malul Moldovei, am luat-o la vale, printre apa si lunca, într-un rastimp au început clopotele la biserica de la Tupilati. Am oprit calul si le-am ascultat cu jale, pâna ce au continut si-mi aduc aminte ca, dupa ce au stat clopotele acelea, am auzit altele, de la bisericile altor sate, - si picurau departate si stânse: parca bateau în inima mea. M-am trezit într-un târziu privindu-ma într-o revarsare de apa ca-ntr-o oglinda, si m-am spariat de mine, ca de o vedenie.

Am pornit iar, si umblam pe gânduri; pâna ce-am auzit sunet de voci. Treceam pe dupa o perdea de racniti si nu mai vedeam balta. Am cotit într-un corn de lunca si mi s-au aratat deodata gârle arzând în soarele asfintitului, printre scruntare. s-o liota de tigani tocmai sfârsea de rastocit o creanga a apei, aproape, si-acuma se împrastiau dupa peste racnind si tupaind ca niste diavoli

Am strunit calul Am auzit un voci gros: parc-ar fi dat o porunca. Puradeii si muierile s-au oprit Pe urma, la aceiasi voce, au pornit înainte. Iar de la rastoaca un tigan batrân si nalt, în durligi, s-a îndreptat spre mine, pasind rar, ca pe catalige, prin gârla.

Cineva l-a strigat din urma:

- Und' te duci, mai Hasanache?

El nici n-a catadicsit sa raspunda. Pufaind din lulea, se apropia de mal.

Din alta parte, porni dupa el o fetiscana cu fusta rosa. La un brat de apa dadu la adânc si prinse a tipa s-a râde, ridicându-si la subsuori fusta. Trecu repede, si porni pe profund înaintea batrânului.

Hasanache racni ragusit dupa ea, amenintând-o cu pumnul:

- Fa-napoi, fa!

Ea-si scutura capul gol, si-si steclea dintii. Aproape de mine se opri si ma privi uimita, parca vedea o salbaticime rara.

- Fa-napoi, fa Marga! striga iar tiganul cel batrân. Lasa pe boier în pace!

Ea facu iar semn de împotrivire din cap si începu a râde.

Era o fetiscana de optsprezece ani. Îi vazusem în apa trupul curat si frumos rotunjit. Sta aproape de mine, numai în camasa si-n fusta rosa. Obrazul îi era copilaresc; dar nasul arcuit, cu nari largi, si ochii iuti ma tulburara deodata. Am simtit în mine ceva fierbinte: parc-as fi înghitit o bautura tare.

Hasanache o ajungea cu bratul ridicat Ea feri în laturi, ma ocoli în fuga si trecu iar spre balta. La malul apei se opri si începu iar sa ma priveasca.

- Sarut mâna, boierule, eu sunt. Am venit sa-ti multamesc. Asara, abia am asteptat sa iasa jidovul din sâmbata si m-am dus la el cu carboava dumnitale. Mi-am ales ciubotele!

si-mi arata pe rând încaltarile, ridicând câte-un picior si saltându-si fusta cu vârful degetelor.

Mos Irimia se trase mormaind la carausii lui. Îmi cunostea el naravurile. Ma apropiai de fata. Îi zisei râzând:

- Dupa cum vad, te-ai gatit de duminica. Esti frumoasa ca o duducuta.

Vorba-i facu mare placere. Sângele-i rumeni obrazii. Clatina din cap si ma privi în fata:

- Nu m-am îmbracat pentru biserica!

- Atuncea pentru ce?

- Asa mi-a placut mie. Am venit la orânda, sa iau rachiu pentru unchesu Hasanache. si sa multamesc boierului, cum am spus.

- Eu socoteam c-ai venit sa-mi găcesti.

- Nu, cuconasule, ca nu-s baba, nici spun minciuni. Ce ti-as fi putut găci?

- Credeam ca mi-i găci cu cine as dori eu sa ma-ntâlnesc într-un loc.

- Unde? sopti ea râzând cu toata fata. La fântâna dintre plopi?

- Da.

- Cu cea pe care-ai vazut- o acolo asara?

- Da; de-atuncea o doresc.

- Se poate, cuconasule, îngâna ea blând, si ochii i se umbrira; dar aceea-i o biata fata din satra si dumneata numai cât saguiesti si te duci. Iaca, boii îs înjugati si carale pornesc, încalici si dumneata, si ea te poate astepta hat si bine. Desara cine stie unde ai sa înseninezi.

- Ba s-astepte, îi raspunsei eu privind-o tinta, fara zâmbet. La doua ceasuri dupa înserat, eu ma întorc si sunt acolo.

Ea-si pleca nasu-n pamânt si tacu un rastimp. Apoi, fara sa ma priveasca, începu cu alta voce:

- Dar dupa ce duci vinul unde trebuie, nu te întorci tot pe acesta drum si nu poposesti aici?

- Ba da. Însa poate fi întârziere, daca nu mi-a pregatit boierul de la Pascani banii.

-Asa?

Se rasucea usor în loc, la dreapta si la stânga, mladiindu-si mijlocul si privindu-si cu staruinta ciubotelele. Apoi deodata îmi apuca mâna cu care tineam dârlogii calului, mi-o saruta, se întoarse si fugi. Se mistui undeva, pe sub zidurile hanului. O mai asteptai o vreme, cu ochii, dar n-o mai vazui.

Ancuta iese în usa, ca sa-si primeasca banii de gazda. Macar ca nu mai era tânara, era frumoasa femeie, plina si voinica, îmi zâmbea viclean, clatinând din cap, caci toate le

pricepea si toate le vedea. Era ca si Ancuta astalalta, care se uita acuma la mine. Dar asta-i mai tânara si mai frumoasa.

Oamenii îndemneau boii si carale ieseau scârtâind la sleah. Când a trecut si cel din urma car, al unsprezecelea, m-am zvârlit si eu în sa. Lautarii s-au ploconit cu cusmele în mâna, din

cotul gârliei. Eu am trecut la drum si Lupei cânte cel mare sur, slobozit de mos Irimia în valea Moldovei. Se auzeau clopote de biserici sunând în departari. Acuma sunetul lor venea pâna la sufletul meu blând si cu dulceata.

Am mers multa vreme asa, având soarele-n spate si apele Moldovei în stânga. Am trecut prin satele razasilor de la Mitesti, Navrapesti si Miroslovesti. Pe urma am lasat valea Moldovei si-am prins a sui dealul cel lung spre Bratesti. Când am ajuns acolo, în codru, sub schit, am facut popas. Dar eu nu v-as putea spune c-am grait cu oamenii pe unde am trecut, nici ce-am vazut; caci aveam în mine chipuri si vedenii care ma duceau ca-n zbor aiurea.

Catra asfintitul soarelui am fost la Pascani si m-am înfatisat la curte. M-am închinat cu sanatate în fata lui Canta si i-am aratat ca i-am adus vinul tocmit. Dumnealui m-a batut pe spate si mi-a zis «brava»; mi-a orânduit odaie de mas si mâncare s-a ramas hotarât sa descarcam a doua zi. Mi-a mai povestit domnia sa cum i-a batut piatra în anul acela viile de la Cotnari; dar nu prea bagam de sama, caci se ridicau pâcle de pe Siret si venea sara.

Dupa ce-am mâncat si-am facut cercetarea oamenilor si rânduiala pe noapte, am spus o vorba tainica lui mos Irimia, care mi-a scos pe furis calul la poarta curtii. Cu Lupei dupa mine, am pornit întâi la pas. În sat am luat-o în trap usor. Pe urma am piscat roibul cu harapnicul. si-am mers într-o întinsoare, cu suier de vânt în urechi, domolindu-mi fuga numai în sate. si la doua ceasuri dupa înnoptat am vazut hanul Ancutei scânteind c-o singura lumina. L-am ocolit si-am apucat prin miristi. Am dat pe urma în drumeag. si-am pus pe roib în pas când am simtit ca m-apropii de fântâna cu patru ploi, îmi batea inima si ma temeam sa nu gasesc locul mort. O luna stirba se ridica din rasarit ca peste o pustie.

Deodata, când simtii freamatul plopilor, Lupei mârâi usor. Atunci descaltai. Poruncii cu voce scazuta: «Fii cuminte, Lupei!» si ma oprii. Am avut o tresarire naprasnica în toata fiinta. Marga era lângă mine. În lucirea stearsa a lunii, sta putin întoarsa, cu fruntea gramadita în cotul mâinii stângi. Când am atins-o, si-a lasat bratele în jos si mi-a facut fata. O auzii râzând încet. Purta pe ea toate podoabele: le simteam pipaind-o. N-avea duh de tutun si capu-i mirosea a flori.

În acei ani ai tineretii, noptile-mi pareau mai scurte. si vorbeam mai putin. Cum a asfintit luna, roibul a nechezat încetisor. M-am înaltat în picioare, lângă ghizdelele fântânii. Marga

- Nu fi proasta si nu plânge! i-am zis eu. Desara mi-i drumul înapoi. Vreau sa-ti aduc o scurteica de vulpe de la Pascani.

Ea se strângea în mine suspinând.

- N-ai sa te-întorci. Ca eu îs o roaba si-o nemernica. Dar am sa te astept si-am sa mor lângă fântâna daca nu vii!

Am stapânit-o un rastimp sub brat, si-am învalit-o-n contas, caci tremura toata. si dupa ce m-am rotit si-am încoajiat ochii, am lasat-o marzând în lacrima. Am însculcat si-am pârâs departam, cu atâta o simteam mai aprig în mine.

La Navrapesti, am prins a zari pe Moldova pâcle nedesluse si-n rasarit s-a aratat geana de ziua. Când am coborât la Pascani, rasarea soarele-n negura Siretului. Am descalicat la poarta curtii, mi-am dus calul la grajd. M-am întors la cismea si mi-am stropit obrazul cu apa rece. Pe urma m-am îndreptat spre pivnita, unde auzeam vocea suparata al lui mos Irimia.

Am descarat cu bine vinul si toate antalele de la podgoriile sale de departe, dupa ce au calatorit in scutari de carni si-n soare de toamna, au coborat la intineric, in tîrziu. Dăruindu-le boierului le ciocaneau, trageau pe vrana vin cu trestioarele. si la urma a venit si boierul în fiinta, a gustat o cupa, si-a ciocnit cu mine si mi-a zis iar: Brava! - De-acuma, capitane Neculai, a urmat el, sa vii dupa mine în cerdac sa facem socoteala si sa-ti dau dreptul tau!

Cu ce mi-a dat boierul; florini de argint, mi-am umplut tasca. M-am închinat supus catra cinstitu-i obraz, i-am pupat mâna si-am coborât catra tovarasii mei. Era vremea de-amiaza. Dupa prânz, am hotarât sa luam drumul înapoi, catra locurile noastre.

Dar mîncarea, pentru mine, n-avea gust si pret. Am înfulicat hupav ceva, în fuga. si, cu gândurile noptii, mi-am lasat tabara si-am dat o raita printre oamenii si slujbasii curtii, întrebând de-o scurteica de vulpe. Banul bun gaseste ce-ntreaba. Asa c-am gasit îndata o blanita cu fata de postav ros. S-am simtit, luând-o în mîna, placerea tigancusei, si-n suflet mi-au scapat ochii ei iuti.

Am facut calea-ntoarsa, încet, în pasul boilor. Era o zi lina, fara boare de vînt. si-n fagetul nalt, batut de bruma, frunzele se desprindeau singure si cadeau domol fîsîind: codrul parca era o fiinta si ofta trudnic. Mergând în pas lenes, mîngîiat de soare, dormitam în sa si-mi visam ibovnica la fîntîna cu patru ploi.

Cu carale, am mers astfel pâna catra sara. N-aveam de ce ma grabi. Pe urma, când a intrat în mine nelinistea ca un pojar, m-am alaturat de Irimia, la carul cel din cap, si i-am spus soptit:

- Mos Irimie, popasu-i la han la Ancuta. Eu ma duc înainte. V-astept acolo.

Batrînul si-a întors cu mustrare ochii catra mine:

- Bine, capitane Neculai. Du-te unde stii si ne-om vedea la han.

Am dat pinteni calului. Dupa douazeci de obrate, în jurul meu începu sa salte si sa latre vesel Lupei. Mosneagul, ma gîndeam eu, e cu grija, ca totdeauna. Mi-a trimis strajer.

Am pus calul în buiestru si-i ascultam, în linistea înserarii, bataia potcoavelor pe sleah. Stele se aprinsera în cerul curat. Cîteva focuri clipira si parca le raspunsera pe dealurile de dincolo de Moldova. Drumul era fara oameni, si câmpurile înteleniseră în liniste, ca-ntr-o taina.

Mi-am împins roibul de-a dreptul spre locul stiut. Luna înca nu rasarise.

Sub ploi, la fîntîna în valcica, era mai întuneric. M-am apropiat pe jos, cu frîul calului trecut prin cotul mîinii stîngi. Când m-am oprit, am simtit numai freamatul neostoit al frunzisului. Am legat calul subt unul din ploi, de-o tufa. Lupei s-a încovrigat sub botul lui, în paius.

Am asteptat o vreme; nu multa. Când iese luna în rasarit ca un ochi de spaima, cînele mârîi. Dar tacu îndata, caci cunoscuse pe cel ce vine. Pasii spre fîntîna. Zarii prin întunecime umbra Margai: parca venea fugind. Se opri c-un tipat înabusit: ma vazuse.

Apoi se repezi si ma cuprinse de grumaji. Gâfâia si ma strângea catra ea, scâncind. Ramase lipita de mine, si dupa ce se potoli, suspina prelung si adânc.

Lepadai contasul în iarba, aproape de colacul de piatra al fântânii, si ma lasai jos. Fata îngenunche lângă mine. Îi vorbii, mângâind-o:

- Marga, ieri-noapte îti era racoare si tremurai. Ți-am adus scurteica juruita.

Ea pipai haina, râzând fericita si o trase pe mânici. Grai alintându-se:

- Acu vad, boierule, ca ti-a fost putintel dor de-o biata fata... Se întinse lângă mine. Am cuprins-o în brate. O desmierdam

si ea avea o înfiorare s-un geamat ca de salbaticiune ranita.

- Ce ai tu, Marga? am întrebat-o eu într-un rastimp.

Ca si cum as fi lovit-o, rasari în capul oaselor si prinse a-si bate fruntea cu pumnii.

- Boierule! Calca-ma-n picioare, omoara-ma si zvârle-ma-n fântâna caci nu ti-am spus mai degraba!

I-am cuprins bratele strâns îngrijat deodata.

- Ce este? Nu înțeleg. Vorbeste lamurit!

Ea acuma plângea, si se apleca spre manile mele, sarutându-le.

- De ce nu ma bati? de ce nu ma zdrobesti? Iaca ce-i. Unchesul Hasanache m-a trimes ieri dimineata la crâsma. A bagat de sama ca te uiti lung la mine si mi-a spus sa vii si sa-ti intru în suflet si sa ne-ntâlnim... si sa-i spun lui unde ma gasesti. si el, cu cei doi frati mai mici ai lui, Dimachi si Turcu, sa vie când îi fi cu mine, unul sa-ti fure calul si ceilalti doi sa sara si sa te doboare...

Abia-i desluseam vorbele din tânguire.

- si tu ce-ai facut? Le-ai spus unde vin sa te gasesc?

- Le-am spus, ca altfel ma omorau.

- si de ce n-au venit asara?

- Au asteptat sa te-întorci cu paralele de pe vin.

- s-acuma au sa vie? Au sa vie! racni ea, înabusit N-am putut rabda de dragoste si-am vrut sa mai stai cu mine, de-aceea nu ti-am spus cum am venit. Dar acuma nu mai pot, si-ti spun; caci vor sa te omoare si sa-ti ieie banii. Au mai facut ei fapte de-acestea si nu se tem de nimica! Acuma eu stiu c-au sa ma înjunghie, caci au înțeles ca-mi esti drag, s-au sa priceapa de ceai scapat, dar de-acuma înainte nu-mi pasa!

Ma ridicasem din locul meu, racit de-un fior. Fata îmi îmbratisa genunchii:

- Du-te repede! du-te repede!

Vocea ei era plin de groaza. Era prea târziu. Cânele începu a hamai deodata salbatic, întarâtat si dusmanos. Ma repezii spre cal. «De-acu ma omoara, caci m-au auzit!» racni

Marga cu obrazul la pamânt în urma mea, în întunecime, cu ura, izbucni un strigat gros: cunoscuî vocea lui Hasanache.

Am fost din câteva sarituri lângă cal. Lupei, c-un urlet, se izbise de ceva în tufe și prinsese, rupând. L-am îndemnat cu voce apasată: «Prinde, Lupei! Nu te lasa!» Era un câne tare și ager

la colt, în care îmi puteam pune nadejdea.

Am smuls frâul, am încalicat și-am deschis coburii. Cu pistolul în mână, am dat pîteni calului și l-am repezit după larma cânelui. Din urma-mi am auzit urlete omenesti de îndemn. Cum suiam din valcica în goana, am deslusit pe zare, la limpezis, mogâldeata tiganului care fugea de câne. Am tras cu pistolul; am auzit zapaitul cânelui după el: nu-l nimerisem.

Ajuns sus, îmi îndreptai calul după latratul lui Lupei. Eram tare în sa, aveam arme la mine și nu ma temeam. Dar cum goneam pe cel dinainte, din urma simteam ca ma alunga și pe mine cineva. Auzeam vocile de îndemn tot mai aproape, din urma și pe doua parti, ca și cum ar fi vrut sa-mi taie laturile. Pe miristi, luna stirba varsa o lucire slaba. Pe fugarul dinainte îl vedeam, întorsei capul la dreapta și la stânga. Țiganii din urma se tineau de mine zvârlindu-se în prajini. și racnetul lor, acelasi cuvânt, îl repezeau din când în când celui dinainte. Deodată-i înțelesei, - când bagai de sama ca alergam cotic. Cel gonit de Lupei fugea serpuît prin miriste; cei din urma ma ajungeau.

și deodată-mi iesira pe laturi înainte. Saltau ghemuiti și rasucindu-se ca niste diavoli negri. Unul dintre ei ramase pe pamânt și facu piezis din dreapta catra mine. Celalalt îmi cazu și el în stânga, înțelesei într-o clipa primejdia. Dar eram avântat în goana. Auzii vâjâitul prajinilor aruncate în picioarele calului. Am avut un vârtej scurt și-am cazut, însa eram deprins și cu de-acestea. În clipa prabusirii picioarele nu-mi erau în scara. Ma rostogolii în miriste, ma ridicai iute din sale și facui fata. Țiganii veneau peste mine. C-un zbârnat ma patrunse o lovitura de fier ascutit la coada ochiului drept. Ridicai pistolul și fulgerai la un pas, între ochi, pe cel ce ma încalica. Se prabusi peste mine, stropindu-ma cu sânge. s-auzii în preajma și bârâitul salbatic al lui Lupei care rupea pe celalalt.

Simtii sub sold spanga ce ma lovise. O apucaî și ma opintii în sus. În ochiul drept aveam o sagetare adâncă și forfotit de sânge. Cu ochiul teafar zarii spre sleah lumina hanului și începui a racni c-o voce schimbata de tulburare și de durere. Lupei prinse a gâfâi împrejurul meu și a-mi da târcoale. Ceilalti doi dusmani se mistuisera în întuneric. Dinspre han pornira a-mi raspunde chiuituri prelungi și se aprinsera faclii.

Pâna ce mi-au venit tovarasii, mi-am legat strâns cu batista de la gât ochiul atins. Calul icnea la cinci pasi de mine și se opintea din când în când sa se scoale. Când l-au împresurat carausii și hanul cerceat, i-au gasit picioarele dinainte rupte. L-am lasat acolo; și cu aceiasi voce schimbata și răgușita, am îndemnat pe toata lumea îndarat. Au pornit cu faclii spre plopi, și sileam și eu scrâsnind din dinti, ametit, slabit și misel. La fântâna i-am gasit pe toti cu capetele buluc asupra colacului de piatra. Sub lumini lucea sânge proaspat.

- Au stropsit-o s-au prapastuit-o în fântâna... am grai eu slab.

- Pe cine au prapastuit, pe cine au zvârlit? ma întreba mos Irimia. '

Eu n-am mai simtit putere sa raspund. Pe sub batista mi-a naboit iar sângele; mi se prelingea prin mustati și-mi intra în gura. și parca gustam din sângele împrastiat pe colacul fântânii.

Când si sfârși capitanul Neculai istorisirea, asfinti soarele în munti și se întinse umbra peste valea Moldovei și asupra hanului. Focul se stânsese. Noi gospodarii și carausii din tara-

de-Sus am ramas tacuti si mâhniti. Numai comisul Ionita mormai ceva si se uita cu fudulie în juru-i. Ancuta cea tânara grai:

- Tot asa îmi povestea si mama, demult, despre întâmplarea asta. Țiganii ceilalti doi au fugit si s-au mistuit în codru...

- Da, asa-i, asta-i o întâmplare din vremea noastra, întari, tot fudul, comisul Ionita de la Draganesti.

Am îndraznit si eu sa ridic vocea într-un târziu, si-am întrebat:

- Mai este în fiinta fântâna cu cei patru plopî?

- Nu mai este... a raspuns încet mos Leonte, cetitorul de zodii. S-a darâmat ca toate ale lumii...

Cu toate acestea, capitanul de mazâli o vedea. Sta împovarat în locul lui, neclintit si cu capul plecat. Obrazul drept, botit spre ochiul stors, parca era înclestat si pecetluit pe totdeauna într-o durere. Iar ochiul cel viu, mare si neguros, privea tinta în jos în neagra fântâna a trecutului.

Târziu, la înserat, s-a aprins iar focul. si capitanul Isac s-a ridicat din locul lui, a prins pe Ancuta de mâna si-a cerut, pentru sine si pentru soti, vin vechi în oale noua.

Cealalta Ancuta

- Într-adevar, în vremea veche s-au întâmplat lucruri care astazi nu se mai vad, a graiit încet, în întunecimea înserarii, mesterul Ienache coropcarul.

Înca parea cuprins de sfiala dupa istorisirea capitanului Neculai Isac. Totusi vocea lui ne-a desteptat la viata acelei ore. si asteptând-o pe Ancuta, cu oale noua si vin proaspat, am prins a ne apropia cu vorbe unii de altii. Un fior de vânt sosi între noi din valea Moldovei. M-am dat lînga vatra, am împuns si-am zadarât cu vreascuri focul atipit în blanita-i de spuza. Când se rasucira flacari si ne vazuram iarasi, fiorul de vânt statu si se aseza peste noi si peste han o negura usoara de toamna.

- Acum nici nu mai sunt oamenii care au fost, urma mesterul Ienache; si comisul Ionita încuviinta din cap, cu putere, asemenea cuvânt Acum traieste o lume noua si becisnica.

- Asa este! mormai întarâtat razasul de la Draganesti.

- si iernile pe-atunci erau mai tari, hotarî coropcarul, apropiindu-si de foc luleaua de lut cu capacel de alama. Dulama care o am pe mine e de pe atunci; si eu acum n-am ce face cu dânsa în vremea iernii. O port asa între umeri, ca sa ma fudulesc cu dânsa. Asemenea sa stiti dumneavoastra, capitane Neculai si comise Ionita, ca si verile erau mai îmbielsugate. si nici prin târguri nu erau atâtia venetici cu dugheni noua: si noi coropcarii eram îmbratisati prin sate ca niste prietini buni. Acuma trebuie sa-mi plec grumazul mai tare si sa-mi port marfa sus, în munte. Numai acolo se mai gasesc oameni care n-au vazut înca târgurile; si fetele înfloresc de bucurie când le deschid laditele. Apoi era si alta credinta în Dumnezeu. Se duceau negustorii la Rusalim si se întorceau sfintiti... Chiar eu m-am învrednicit de-am calatorit, pe jos, pâna la Sfântu-Munte. s-acolo am vazut an achit pe ciont de stînce si monahi cu dreapta credinta se suiau si se coborau de-acolo cu scripetele, în panere, caci drum n-aveau. Iar la noi, în târg la Iesi, era asezata Domnia cu altfel de rânduiala. Când iese Voda de la Curtea Domneasca jucând pe harmasar negru si înconjurat de neferi, prostimea se pune

cu dosu-n sus si cu fruntea-n pulbere. Iar când te miluia un boier, nu-ti dadea un craitar, ci un ban de aur. S-a întâmplat ca eu sa fiu tânar, sa traiesc pe-atuncea si sa ma bucur altfel de viata. Haladuiam fara grija si eram cu chimirul bine captusit. Iar într-un rând, pe când îmi pregateam lazile ca sa ma duc la iarmaroc, la Baia, în tara-de-Sus, s-a întâmplat în târgul nostru la Iesi un mare bucluc.

Va rog numai o leaca sa îngaduiti pâna ce-oi potrivi în lulea o frunza de tutun, caci atâta pacat am înaintea lui Dumnezeu, pe lângă altele. si sa desfund ciubucul, pentru ca Satana atâta grija are: sa-l înfunde. Dar cel mai mare peste ceruri, peste pamânturi si peste mari s-a milostivit si ne-a învătat sa facem suvac. s-apoi sa va spun ca, pe când ma aflam în ulita la Carvasară ti ma tocmeam pentru marfa cu doi negustori armeni, iaca s-arata dinspre Beilic, cu mare zvoana, o roata de arnauti, având la mijtoc pe-un om legat Lume multa dupa dânsii, mai ales muieri si copii. si ieseau catei de sub gangurile si boltile negustorilor, hamaiau si urlau. Negustorii de pe la toate tarabile s-au bulucit barba lângă barba s-au prins a se-ntreba boldindu-se. Arnautii umblau toti cu hamgerele si cu susanelele gata, parca s-ar fi temut ca omul legat sa nu rupa funia si sa-i deie la pamânt cu dosul palmelor. Cel prins era întru adevăr om nalt si voinic -subtire la mijloc, lat în spate. Avea mustati balae si ochii negri si se uita fudul în juru-i. Era îmbracat cu hîmtean si cu ciubote rosi cu tureatca rasfranta, ca un razas cuprins. Era cu capul gol si cu buzele sângerate sub mustati.

Se afla între arnauti unul Costea Caruntu, slujitor la agie. Când a trecut pe dinaintea negustorilor, s-a întors cu fala s-a batut iarasi pe cel prins cu pumnul peste falci. Am întrebat:

- Cine-i omu ista si cum îl chiama, jupâne Coste?

- Aista-i un rau si-un misel, a raspuns slujitorul agiesc.

- Ma rog dumitale, cum îl chiama si ce vina are?

- Îl chiama Todirita Catana, un razas nebun si nemernic din tinutul Vasluiului. si fiind slujbas la luminatia sa vornicul Bobeica, a avut asa neobrazare, încât si-a ridicat ochii asupra luminatiei sale. si a cutezat sa se-nteleaga cu sora luminatiei sale, duduca Varvara, - s-au fugit asta-noapte. Dar luminatia sa oblicise ceva si pusese straji. Asa ca l-au ajuns si l-au prins la Moara de Vânt. A fost munca si batalie. Pân-acolo n-a fost chip. Câti tigani si slujbasi boieresti îl ajungeau, pe toti îi stâlcea si-i doboră. Pan' ce nu l-au înconjurat arnautii domnesti cu hamgerele n-a fost chip sa-l supunem. Racnea ca el pentru duduca Varvara poate sa-si deie si viata. Apoi l-am legat cum vedeti si l-am batut peste falci cum se cuvine - de are sa-si stupeasca limba si maselele; ca sa înțeleaga asemenea ticalos ce nu se cade sa îndrazneasca!

- Foarte bine i-ai facut, jupâne Costea - am zis eu, si împreuna cu mine au încuviintat si toti ceilalti negustori. Dar când spuneam noi aceste vorbe, miselul acela, Todirita Catana, si-a întors fruntea si s-a uitat drept si holbat spre noi. Era om frumos si îndraznet, dupa cât se vedea, si m-am cam înfricosat de privirea lui. Pe urma m-am gândit ca tot au sa-l spânzure si mi-a trecut sfiala; si-am răs catra dânsul.

Dupa aceea am grait spre slujbasul agiei:

- Jupâne Coste, pentru vrednicia dumitale, poate sa-ti daruiasca s-o mosie luminatia sa vornicul Bobeica. Fii bun si îngaduie o târa si mai tine putintel în loc raul acesta si pe arnauti, ca sa ne spun ce s-a facut duduca Varvara, sora luminatiei sale.

plângă duduca Varvara într-un tîmte. Boierul la mîndritie ca ung slujitorii la sepe legat, că sa-ți

mintre razas îl duc ca sa-l închid în turnul Goliei, ca sa astepte acolo porunca lui Voda. Sfârșitul lui are sa fie sub buzdugan, asa dupa cum înțelege orice om cu scaun la cap.

- Asa este, am zis eu cu încredintare. si toti negustorii din ulita si-au înclinat barbile s-au aratat ca si ei tot asemenea dreapta socotinta au.

Apoi dupa roata de arnauti s-a luat mahalaua ca dupa o laie, cu colb si câni, cu muieri si prunci, - si Costea Caruntu palea din când în când peste falci ori peste grumaz pe razas. Asa l-au dus si l-au închis la Golia în turn, pe când eu ma clantaneam cu armenii pentru marfa. si sfârșind târgul si platind aur cu zimti, mi-am luat sarcina cu marfa-n spinare si m-am dus acasa s-o asez în cutii: marfa delicata si subtire, mai mult pentru ochi si pentru inima partii femeiesti. Am rânduit-o frumos, am pus cutie peste cutie, - am lustruit ca totdeauna cu grija alaturile cu care-s ferecate, dupa cum le vedeti si-n ziua de azi; si dormind un somn bun pâna ce-au cântat cucosii straja a treia, m-am sculat, m-am pregatit, am luat coropca-n spate, si cu ciomagul si luleaua am pornit hai-hai, când se îngâna ziua cu noaptea. Ajungând în ulita Goliei - aud larma cumplita. si de la manastire tâsnesc pe poarta de fier calareti cu parul

vâlvoi.

-Aman! Ce este, oameni buni? ce s-a întâmplat, lume draga?

Costea, cu capul gol, îndemna cu harapnicu-n mâna:

- Acu, baieti! Trebuie sa fi apucat pe la cismeaua Pacurarului! Sa nu-l lasati! Cum l-ajungeti, îl strapungeti si mi-l aduceti mort!

- Jupâne Coste, a raspuns atunci un arnaut batrân, cine poate sa stie drumul pe care a apucat blastamatul acela? Cât a fost legat, am avut stapânire si putere asupra lui; dar acuma, daca-i i-s slobode bratele si are în pumnul lui fier, si-a încalicat cal, nu se gaseste voinic care sa-l poata ajunge si sa-l poata rapune.

- Ce graiesti tu, mosnege? - a racnit slujbasul agiei.

- Nu te supara dumneata, caci graiesc adevarat, jupâne Coste. Caci noi îl cunoastem de mai multa vreme pentru alte ispravi ale lui. Aista-i un zalud care a facut slujba si-n oastea nemtasca, - si i-a spariat si pe nemti. si s-a ostit si-n razboaie adevarate si are pe el crestaturi de gloante si de sabie. Calul fuge în goana si el sta în picioare în sa. Ridica sacul de orz în mâna dreapta. Bate ca un berbec cu capul, si pe cine-l paleste îl da jos fara suflare. stiindu-l asa, l-am cetluit bine, l-am lepadat pe dusamea si i-am pus proptea la usa. si numai un nebun ca el a fost vrednic sa roada funia, s-o lege dupa aceea de-o gratie, sa-si faca loc prin fereastră si sa pogoare în lungul turnului. A sarit la straja si i-a luat iataganul si pistoalele, - a gasit undeva un cal, s-a dus; -unde sa-l aflam noi acuma, jupâne Coste, si ce-i putem face?

s-asa se framânta jupân Costea Caruntu si racnea ca un leu, încât pe loc slujitorii au apucat-o în toate partile calari pe par. Vazând ca i-a urnit dupa fugar, slujitorul domnesc s-a mai potolit, si numai pufnea, - parca se-nadusa si nu-i mirosea bine. Avea un om al lui lângă el. I-a poruncit sa-i aduca arme si cal înseuat.

Atuncea am gasit si eu cu cale sa m-apropii si sa-ntreb cu mare uimire:

- Jupâne Coste, pe mine tot nu m-ajunge mintea, cum s-a putut întâmpla asemenea fapta într-o cetatuie cu ziduri nalte si cu turn cum îi Golia? Pe lângă ziduri si turn, se mai afla pusti,

lângă ziduri si astăzi se vede ca se scapă asa cu usurinta un nevrednic ca acela, care a cutezat sa rusineze o

- Întreaba-ma, Ienache, si eu nu ti-oi putea raspunde, - a pufnit iar slujbasul. Acuma în mine au sa bata toti si la mine are sa se uite strâmb luminatia sa vornicul Bobeica. Acum slujba mea si pricopseala mea au cazut jos. Sa intru în sfânta manastire, sa dau parintelui Nicanor un sorocovat, sa-mi faca o slujba pentru scapare de napaste, - nu ma rabda vremea, caci m-ajung din urma supararea si harapnicul boieresc. Trebuie sa ma reped dupa hot, dar iarasi trebuie sa ma întorc, caci, dupa rasaritul soarelui, am porunca sa pornesc pe duduca Varvara la drum. Trebuie s-o intovarasesc, cu alti slujitori, pâna la manastire la Agapia. Pe cale mi s-ar putea întâmpla alte nacazuri si nu stiu ce-oi face. Inima mea, bre Ienache, acumai ca un faer ros, pe nicovala: si trebuie sa bata-n ea ciocanul.

- De ce te înfricozezi dumneata, jupâne Coste? am cercat eu a-l domoli. Pe ticalos l-oti prinde; pe duduca îi duce-o la sfânta manastire; iar Domnia si boierul s-or linisti, - si pentru credinta domniei tale, te-or milui dupa cuviinta.

Graind asa, l-am lasat înca fierbând lângă tumul Goliei, si-am pornit la vale pe drumul Pacurarului, ca sa nu m-apuce soarele în târg. si nadajduiam asa, în mine, ca si de data asta

tot si-apânca, care se întorcea de la vale pe. Ca marginea Bârgului, am înstălmăcurati din gasisera si nu prinsesera nici un razas. Acuma mi se lumina mintea si-ntelegeam de ce-a mânat Costea Caruntu pe slujitori într-acea parte, caci pe acelasi drum avea a umbla si caruta duducai Varvara, catra manastire. s-un nebun, cum se vede ca este Todirita Catana, numaidecât trebuia sa încerce a-i atine calea. Am priceput ca de asta mai ales se temea jupân Costea.

Am mers asa o vreme pe drum lung. Când s-a suit pe cer soarele si mi s-a îngreuiat în spate coropca, am poposit la o fântâna si mi-am potolit setea. si-am stat asa subt arsita, asteptând din zare un crestin drumet, care sa ma primeasca lângă el, în, caruta cu fân. Ca si-n alte dati, Domnul Dumnezeu mi-a venit întru ajutor - si s-a aratat dinto-o zare un om cu caruta. S-a oprit la fântâna cu cumpana ca s-adape caii - si eu spunându-i o vorba buna, el mi-a raspuns cu prietinie. Am pus laditile bine, m-am asezat în fân alaturi, si-am mers asa prin sate si prin locuri singuratice pâna la Târgu-Frumos. Acolo omul cu caruta a apucat în alta parte de lume, iar eu, cu lazile-n spate, am intrat în padure la Strunga si-am mers pe racoare pâna ce-a asfintit soarele în Siret si s-a aratat luna în urma la rasarit

Atuncea mi-am pus iar jos laditile, la alta fântâna, si-am stat acolo pâna ce mi-a trimes Dumnezeu, de pe alt drum, alta caruta. Era o caruta usoara, care venea iute, cu doi cai sprinteni. Omul a oprit si m-a întrebat:

- De unde vii, mai crestine?

- Tocmai de la târgul Iesilor viu, gospodarule, si mare pomana ti-ai face daca mi-ai scurta drumul, caci eu sunt coropcar, prietinel oamenilor, si nu fac nimanuia nici un rau.

- Daca vii de la Iesi, suie lângă mine si te grabeste... a grait omul acela.

Eu m-am suit lângă el si îndata am trecut Siretul. Iar pe lângă podul de lemn juca luna în apa - si fulgera spre noi lumina, întorcându-ma spre om sa-i multamesc si sa-i spun cuvânt bun am înteles îndata ca lângă mine-i Todirita razasul, si l-am cunoscut.

El a rânjit, sticlindu-si dintii; si m-am înfricosat ca ma cunoaste si el.

- Tu esti, - zice, - negutatorul acela care a râs catra mine, ieri, la Carvasară.

- Am râs, raspund eu, caci mi-a placut fata domniei tale. Nu te supara, caci sunt om sarac si umilit.

- Tu esti oaie de turma, îmi întoarce el cuvânt' si te pastoreste lupul. Sa stii ca asta esti tu.

- Bine, zic, asta sunt: numai nu te supara pe mine.

El iarasi a râs. Apoi a fluierat ascutit - si caii, înțelegând putere îndaraptul lor, s-au întins mai cu grabire la fuga, pe sleah. Catana razasul se întoarce iar catra mine:

- Ce se mai aude în târg la Iesi?

- Ce sa s-auda? - zic. stiu ca, daca nu ti-oi marturisi adevarul, îmi rapun capul. Costea Caruntu de la agie trimete ostire multa dupa dumneata. si el duce singur pe duduca Varvara la manastire la Agapia. A pornit, socot eu, cam pe la prânzisor.

- Asta-i bine, îngâna razasul.

- Asta este, zic eu iar, si sa stii ca el cunoaste ca si dumneata trebuie sa fi apucat tot pe acesta drum, si a luat cu sine tarile, de care trebuie sa te temi, caci esti numai unul singur...

Rzasul rade iar.

- Asculta, omule, zice; - eu pot pieri, dar de temut nu ma tem. si tu ia aminte la cuvântul meu si din ce spun eu sa nu iesi. Acum mergem înca o bucata de drum, pâna într-un loc care se chiama Hanu Ancutei. Acolo eu vreau sa ma opresc si s-astept pe jupân Coste, cu toata sila lui. Când are sa vie, el n-are sa ma gaseasca si n-are sa ma vada, - dar eu n-am sa fiu departe. Am sa fiu lângă voi si-am sa va am subt ochiul meu. si-am s-ascult si vorbele pe care ai sa i le spui. El are sa te întrebe si tu ai sa-i raspunzi c-am apucat sleahul înainte catra Timisesti, si-am fugit de el cu mare spaima... Sa-i spui adevarul, ca m-ai vazut si m-ai cunoscut, - însa nu într-alt chip, caci altfel ne mai putem întâlni într-aceasta viata si-n aceasta lume.

La asemenea vorbe, eu am plecat capul si-am raspuns cu supunere; ma gândesc ca poate într-adevar nemernicului i-i frica de puterea Domniei, însa de puterea celor mari nimene nu poate scapa.

Asa, - cinstite capitane Neculai si comise Ionita, dorind eu pedeapsa celui rau si rânduiala în tara, am ajuns, nu în târzie vreme, aicea, la Hanul Ancutei celei de-atunci.

Era închis si se afla numai cu luna în singuratate.

Bate Catana în porti, se desteapta câni rai, - s-aude înlauntru vocea Ancutei. Razasul striga:

- Lele Ancuta, am venit la sfatul si la prietinia dumatile. Eu sunt Todirita Catana, si daca nu-ti mai aduci aminte de mine, acum ai sa-mi cunosti nacazurile.

Pe loc Ancuta a tacut; a grait blând cu cânele; pe urma a tras drugul s-a desprins clempusurile de fier. A deschis usa, ne-a vârât în ochi pe rând faclia de ceara si-a zis catra Catana:

- Intra. Dumneata esti razasul cel nebun, cu pricina. Am auzit astazi veste de la Iesi despre ispravile dumnitale.

Atunci Todirita Catana s-a îndreptat din sale si s-a uitat la dânsa.

Ancuta de altadata era muiere frumoasa, ca si aceasta de-acum. Cata la el cu ochii mari si-i luceau în ei doua faclioare mititele. Razasul s-a uitat lung la dânsa, apoi si-a lepadat pe-o laita pistoalele si iataganul. S-a întors si i-a cuprins mâna dreapta care-i era sloboda. Ancuta a prins a râde.

Stai sa pun lumina de noapte si sa deschid portile; a grait ea si pe Surma spune ce ai de spus, caci iubesti o copila de boier. Asta-i dragoste cu primejdie. Dar am înteles ca ai facut o isprava mare în târg la Iesi, la turnul Goliei. Se bat cap în cap arnautii si neferii Domniei si te cauta pe toate drumurile. Au sa te gaseasca s-au sa te taie.

- Lele Ancuta, a raspuns Todirita Catana; daca mi-a fi scris sa mor, oi muri. Pentru o dragoste pot sa-mi dau viata si tineretele mele. Afla, lele Ancuta, ca-n noaptea asta; - poate peste-un ceas, poate peste doua, au sa cada într-adevar aicea la portile dumnitale, ostenii Domniei. Cu ei se afla Costea Caruntu, care m-a legat ieri si ma batea peste falci în vederea norodului. Costea Caruntu, draga lele Ancuta, duce pe duduca Varvara, în pustie, la Agapia la

în mânăstire si acolo. Creau sa-ndraznesc a scoate din mâna lor dragostea mea; ori izbândesc, ori

Atunci, la aceste vorbe, am vazut-o pe Ancuta înfricosata. A clipit din ochi si si-a dus palmele la obraji. s-a racnit subtire:

- Tu esti nebun, Todirita Catana, asa cum spun si alti oameni!

Dar îndata dupa aceea s-a întors si s-a aplecat catra el si l-a întrebat cu graba cum socoate el ca si-ar putea îndeplini planurile. Tragându-se amândoi în celalalt colt de odaie, lângă vatra, au prins a descânta frunte lângă frunte, - si mai ales Ancuta mi se parea mie ca graieste cu foc si patima.

Dupa ce-au -ispravit ei de grait si de pus la cale, Todirita Catana a venit împotriva mea, s-a oprit si s-a uitat la mine cu sprâncenele încruntate. Avea niste priviri pe care voiam sa le lepad din mine si nu puteam. Nici n-am îndraznit a-i spune nimic. Am înteles asa ca a facut legământ cu moartea si de asemenea om trebuie sa ma tem.

- Du-te; nu întârzia... i-a grait Ancuta, când el își lua armele. si-a întins mâna pe umarul lui, apoi si-a tras-o iute înapoi.

Catana, ca si cum l-ar fi întors bratul ei, s-a sucit în loc, a cuprins-o cu dreapta de dupa gât s-a sarutat-o.

- Daca se scoala sotul meu si te vede, a zis ea râzând, macar ca-i batrân, se poate supara... Pe urma a ramas neclintita, lângă usa, si-a ascultat cum graieste razasul cu caii, cum îi îndeamna si cum porneste. Vuietul carutei s-a departat si nu se mai auzea si ea tot statea cu urechea atintita.

sedeam împovarat lângă lăditile mele si nu înțelegeam nimica. Ce fel de vânt tainic mâna vestile asa de grabnic de la Iesi în lume? si cum se pot aduna si înțelege

Într-asemena chip doi oameni straini? înalt privirile: vad ca Ancuta s-a asezat pe o laita; se uita înspre mine si facia îi joaca în luminile ochilor; dar nu ma vede. Parca tot asculta si nu vede. si asteptam asa pâna ce suna zvoana pe sleah - si cu mare larma de voci si pocnete de harapnic se opreste în batatura alaiul cel mare de la Iesi. si-ndata aud racnetul lui jupân

Costea Caruntu si hangita se scoala din locul ei, deschide usa si salta facia deasupra capului. Pare apoi a-si aduce aminte si de mine si, plecând numai usor fruntea, îmi sufla pe sub brat:

- Dumneata, mestere Ienache, stii ce ai de spus.

Au tabarât slujitorii Domniei, racnind sa le deie vin. Jupân Costea însa i-a înfruntat si i-a ocarât si i-a scos afara la cai si-n jurul carutei. Acolo, sub poclazi, în lumina lunii, gramadita cu capu-n piept si asupra genunchilor, am vazut pe duduca Varvara. Mi s-a aratat ca o umbra si mi s-a parut ca tot plânge.

Iar jupân Costea, batând cu sabia în podele, s-a apropiat si m-a cunoscut

- Cum se poate, bre Ienache, zice - asa degraba ai ajuns în aceste locuri? Spune-mi daca n-ai aflat cumva pe drum veste despre miselul pe care-l cautam.

- Jupân Coste, zic - am auzit despre Todorita Catana pe care-l cauti dumneata si l-am vazut

- Cum se poate, bre Ienache? a strigat slujitorul agiei; iar hangita s-a întors catra mine, atintindu-ma.

- L-a vazut, a adaos si ea. A trecut pe aici.

- Da, încuviintez eu; a trecut pe aici si-am oblicit c-ar fi apucat spre vadul de la Timisesti cu mare spaima...

Am auzit larma slujitorilor de-afara si mi s-a parut ca jupân Costea se bucura.

- De armele noastre nu poate sa scape! a racnit el cu tarie. Hangita zâmbeste si graieste cu blândeta:

S-aude ca si-ar fi gasit tovarasi alti rai si bezmetici si vor sa prade marfa pe care o duceti dumeavoastra în caruta.

- Ce? Cum? - s-a îndârjit omul stapânirii. Are sa-si lese capatâna sub picioarele calului meu!

- Moldova vine mare dupa ploi, graieste iarasi hangita, si vadul de la Timisesti acum e greu de trecut.

- Cum se poate? si alt drum nu-i?

- Este drum prin Tupilati. Treceti pe pod umblator.

- Atunci oamenii mei grabesc dupa el si-l înfunda acolo, la Timisesti, iar eu trec caruta cu marfa boiereasca pe podul umblator. Facem doua trebi bune si multamim pe stapânii nostri. Ne ferim astfel si de orice fel de întâmplare potrivnica...

si-ntr-un sfert de ceas, cât au mai stat acolo oamenii stapânirii, lelea Ancuta m-a coborât cu dânsa în pivnita si-am scos amândoi la luna cofe cu vin. si adapându-se oamenii si facând zarva si prinzând mare coraj, au juruit pieirea miselului fugar s-au apucat-o pe sleah înainte. Iar jupân Costea, cu o sama de slujitori, a pornit caruta prin partea ceastalalta ca sa deie pe podul umblator de la Tupilati. Lelea Ancuta i-a dus pe drum foarte scurt si m-a tinut toata vremea lângă dânsa. Cum am ajuns la malul apei, jupân Costea a strigat cu voce mare la podar. si s-a înfatisat un mosneag cu pletele-n ochi si surd.

- Sa ne duci de ceea parte! - a racnit Caruntu la el, aratându-i cu sabia celalalt mal.

- Va duc, boieri dumneavoastra, bâlbâie mosneagul cu groaza. Da-i apa mare, maria voastra, si-i greu de trecut atâta norod, si cai si caruta, si fiind si la o vreme de noapte...

- Nu-i nimica, mos Bara, îi tipa hangita la ureche, îi treci pe dumnealor pe rând. Întâi pe cel mai mare si pe duduca din caruta. Dupa aceea or trece caii: pe urma ceilalti. Eu nu m-

amestec, jupâne Costea, dar spun numai o vorba. si nu s-a face decât dupa cum poruncesti

- Tine podul bine si baga sama! s-a întors jupân Costea catra mosneag. Ma treci întâi pe mine cu sora luminatiei sale vornicului Bobeica. si daca nu-ti faci bine datoria, sa stii ca unde-ti sta capul, au sa steie si picioarele!

Mosneagul si-a vârât între umeri capul si s-a tras catra saici. Iar jupân Costea Caruntu, cu vorbe blajine, a coborât din caruta pe duduca Varvara, subțirica si plina de spaima. Când a trecut spre pod, s-a apropiat de ea lelea Ancuta, aplecându-se sa-i vada ochii. Scriptetele a prins a scârta pe odgon si apa rupea si farâma în solzi lumina. S-a lipit podul încet de celalalt mal s-a ramas acolo neclintit si tacut. Nu s-a auzit de acolo nici o voce, nu s-a simțit nici o mișcare. Numai pe Ancuta o vedeam ca asculta cu încordare, si-i sticlea luna în ochi. O priveam stând asa si asteptând, - si de la o vreme m-am întors de catra ea cu frica. Nimenea n-a înțeles ce-a fost si ce s-a întâmplat, cu toate strigatele si chemarile de mai pe urma ale Ancutei s-ale oamenilor. Târziu, în zori, au venit gospodari din Tupilati s-au adus iarasi la cestalalt mal podul Am gasit într-o saica pe mosneag legat. si-n cealalta saica pe jupân Costea, strâns în funii pâna la sânge, cu calus de rasina-n gura. Când l-am slobozit din funii își i-am dat afara calusul, a început a se pravală într-o parte si-ntr-alta tehui si si-a stupit în prund dintii de dinainte amestecati cu sânge încheșat. Asa era de prapadit; încât a trebuit sa-l culce oamenii lui în caruta, ca sa-l poata duce înapoi la agie. Asa m-am mirat eu de asemenea întâmplare, - si înțelegeam ca lelea Ancuta, când se uita în luna, auzea ce se petrece la celalalt mal. Eu n-am știut ce-a fost si nici jupân Costea n-a spus niciodata. Nu cred sa fi fost farmece de-a hangitei, macar ca ea auzea.

Mai degraba raul acela, Todirita Catana, a stat acolo la pânda s-a stropsit pe slujitorul Domniei. De sfatuit s-au sfatuit ei lângă horn, dar o femeie nu poate pune la cale asemenea fapte. De la Ancuta am aflat târziu dupa aceea ca acel misel ar fi scapat cu duduca Varvara în tara ungureasca. s-atunci iar am banuit-o c-ar fi fost cu stiinta ei. Am fost eu, capitane Neculai si comise Ionita, multa vreme mâhnit pentru asemenea blastamatii, care s-au petrecut în târg la Iesi si la apa Moldovei.

Judet al sarmanilor

S-a ridicat din tohoarca lui, de la un protap, un om matahalos, si s-a aratat în lumina focului pasind leganat.

Numai dupa cum aducea picioarele, rar, parca cosind cu ele, s-ar fi putut cunoaste ca-i cioban. Se vedea asta însa si dupa gluga, dupa caciula dintr-un berbec, dupa chimirul lat si lustruit si mai ales dupa camesa scortoasa de spalaturi în zer. Purta toiag nalt pe care-l tineva de sus. si ochii mititei, abia-i vedeam de sub stresina fruntii si a sprâncenelor. Avea plete crete unse cu unt, iar barba-i era rasa cu custura de coasa.

- Eu toate le-am ascultat si toate au fost istorisiri frumoase - a grait el gros, si nu mai doresc decât s-aud întâmplarea gospodarului istuia nalt si uscat

si dupa asemenea vorbe spuse comisului, se cunostea ca-i un om din salbaticie.

Nici nu-l bagasem în sama pâ-n-atunci; dar el toata vremea statuse acolo cu noi, si tacuse. Tacuse si-si vazuse de vin, si abia acuma-i venise gust de vorba si chef. Cu Mâna stânga facu vânt oalei peste flacarile focului. O auzii sfarmându-se în întuneric, la gramada cioburilor, - se sfarma si nu se mai auzi, încheindu-si soarta.

Asta n-a mai cunoscut bautura, vorbi iar ciobanul, râzînd, si nu ne om mai întîlni decât dupa de-o vreme cu unor la cetate care nu mai cunoastea, sa ziti, ca eu nu s-am mai departe de ea de la Rarau, s-acolo am stîna cu alti tovarasi, si bordeie pline cu putini de brînză si de lapte acru, si alte bordeie cu poclazi si cojoace. si ma chiama Constandin Motoc. Cine vrea sa stie, pot sa-i spun ca ma duc pâna într-un sat la apa Siretului, sa aflu daca mai salasluieste pe lume os din osul parintilor, - o sora ce-am avut si cu care nu m-am vazut din tineretele mele. Dac-a fî moarta, sa ma întorc înapoi la oi si la tovarasi si la întristare, pe vîrf de munte, unde nu se domoleste vîntu niciodata, - ca si gîndu omului. Dar eu rîd, caci mi-am adus aminte de-un prietin, carele mi-a spus ca, dac-oi trece pe la Hanu Ancutei, sa beau o oala de vin, sa beau doua, pan' ce-oi vedea tulbure si sa nu spun la nimeni ce i s-a întîmplat lui într-o vreme, pe locurile acestea. Mi-a povestit cîte a patimit. Dar pot spune ca, bînd atîta vin cu o asemenea

oala, nu-mi mai pot aduce decât cu greu aminte de-o întîmplare ca aceea.

- Ce întîmplare? întreba, dupa obiceiul lui, comisul Ionita.

- O întîmplare, cinstite om bun, o întîmplare a aceluia care mi-i mie ca un frate. Mai lautarilor, voi sa ziceti pe struna dupa mine un cântec de voinicie al lui Vasile cel Mare, hotu; s-apoi dac-a dori lumea, oi spune; daca nu, oi tacea.

Începu deodata a cânta pe nas, c-o voce din cap, subtire, cu totul nepotrivit fapturii lui mari.

- Ascultati, mai!

*Care-i tânar și voinic
Iese noaptea la colnic
Fara par, fara nimic,
Fara brâu, fara pistoale,
Numai cu palmele goale...*

Îmi venea a rîde ascultându-l cum zice subtire, si ma veseleam, caci nu mi-i sila de omul cu chef. El s-a oprit arătându-si dintii, dar mai mult cu hartag decât cu voie-buna.

- Acu cioroii sa taca, a zis el iar cu tarie si gros, si sa-si ascunda diblele subt aripi. Vreau sa va spun dumneavoastra, daca nu vi-i cu suparare, povestea despre care v-am vorbit. si daca nu v-a placea, sa nu-mi spuneti pe nume.

S-a posomorât privind spre umbra neagra a hanului, si-a potrivit toiagul la subsuoara, sprijinindu-se în el dupa obiceiul ciobanilor, apoi s-a întors spre noi si si-a plimbat ochii în jur, -fara sa ne vada, caci privirea lui dintrodada se cufundase în alt timp.

Dintre noi toti numai Ionita comisul îl privea într-o parte cu oarecare nerabdare si dispret, - caci îl astupase asa tam-nesam un om de rînd si din prosti, când domnia sa avea de povestit lucruri mari.

Ciobanului însa nu-i era rusine si nu cunostea asemenea rînduieli.

- Ce-am vrut eu sa spun? ne întreba el, zîmbind din departare si din singuratate. Apoi ce-as vrea eu sa va spun, nî-as prinde mai degrabă sa va cînt din fluier; dar n-am chip. Asa ca

trebuie sa graiesc cum m-oi pricepe. Era prietinel acestal meu traitor în sat la Fierbinti, pe Siret, fiind în acele vremi stapân pe mosie un boier chiabur tare cu numele Raducan Chioru. Era acest boier om statut si vaduvoi si din când în când avea dumnealui placere pentru câte-o muiere dintr-a oamenilor, pentru care lucru noi râdeam si faceam haz într-o privinta. Dar iaca prietinel ista al nostru pateste si el pozna si nu-i mai vine-a râde. Afla de la alte femei binevoitoare, ca pe Ilinca lui a poftit-o boierul pan' la curte.

- Cum se poate una ca asta? sare el în sus.

- Iaca se poate; ba înca s-a întors acasa c-un testemel nou, ros ca focul.

Atuncea prietinel acestal meu a simtit ca-i creste pe spinare par de câne turbat. A lasat în drum, dinaintea orândeî, sania încarcata cu saci, a zvârlit biciul în coarnele boilor s-a tras de dupa o scoarta bardita. Vazând înainte-i pâcla de sânge, s-a repezit acasa s-a izbit cu umarul usa. A luat în piept pe femeie s-a prins a striga la dânsa:

- Unde-ai fost? Sa-mi spui unde-ai fost, ca te tai în bucati cu securea.

- N-am fost nicairea, omule! Ce este?'Ai înnebunit?

- Spune-mi unde ai fost, ca te tai. Unde-i testemelu cel ros?

- Care testemel? Tu trebuie sa fî baut, barbatele, - dupa aceea ai adormit în car s-ai visat!

A mai racnit la dânsa, ea se apara ca de înec; se ferea, da din mâni si nu mai contenea din gura. A apucat-o omul de cozi s-a batut-o cu capul de coltul hornului; n-a fost chip sa scoata nimica de la dânsa.

- Taie-ma, omoara-ma, nu-s vinovata cu nimica!

Atuncea i s-au trudit si prietinelui istuia al meu mânil. Se uita la dânsa cum plânge, - si l-a cuprins si pe dânsul rnaire amaraciune.

- Vai, Ilinca, zice, - vai de zilele noastre cele ticaloase! Ca noi numai de patru ani suntem luati. si când ne-am cununat, au înflorit zarzarii de la casa noastra, - iar acuma florile li-s scuturate si mi-a înghetat inima. Ca tu mie mi-ai fost draga si te-am socotit cu credinta; dar vad ca m-am înselat amar.

Muierea atunci se jura pe luminile ochilor si pe mormântul maica-sii, ca nu stie nici cu spatele despre ce poate fî vorba, își sterge gura crunta de sânge si-l saruta pe barbat; îl domoleste si-l îndeamna sa se duca sa-si caute sania si boii. Iar dupa ce se duce el la boi si la

sania, el își pune pe cap testemelu cel ros si iese prin fundul gradinii într-o hudita de unde ia

Omul își duce sania s-o descarce de saci la hambare, pe urma vine la curte sa-l scrie pe catastif gramaticul, în loc de gramatic, iese în cerdac boierul, îl chiama ia asa cu degetul si-i rânjeste numa-ntr-un dinte.

- Ia fa-te-ncoace, gospodarule.

- Iaca vin. Care-i porunca, cucoane?

- Mai pagânule, zice boierul, ce ai tu cu femeia Ce-o bati si-o asupresti?

Prietinel ista al nostru nu se dumioreste deocamdata.

- N-am nimica, cucoane, - dar nu pricep de unde stii maria ta una ca asta, si de ce te amesteci între român si femeia lui.

N-a apucat a sfârși vorba, si Raducan Chioru l-a si fulgerat cu palma peste gura. Prietinelul ista al nostru închide ochii fara sa înțeleaga; iar când îi deschide, vede la o fereastră pe Ilinca

lui cu testamele ros si înteloge. Raeneste cu urare tulburata si i vine sa si faca o sara sa se paleste-n plin pe dupa grumaz si-l taie peste ochi cu sfichiul, parca-l scrie cu foc. Încearca a cârni la dreapta si la stânga. Cu rasuflarea gâlgâind în sânge, se-ntoarce si se pravaleste pe scari ca sa scape si sa fuga. Jos îl prind în brate haidaii curtii.

Bate cu pumnii si scapa si se repede urlând la stapân. Raducan Chioru îl arde iar cu sfichiul si clipeste râzând din ochiul cel sanatos.

- Nu-l lasati, mai flacai, zice, - ca-i turbat. Era sa-si omoare femeia.

Haidaii au sarit si l-au prins. L-au mai batut pâna ce-au ostenit, pe urma i-au dat drumul.

Dupa ce a bolit trei zile, muscând scândura laitii, prietinelul ista al nostru sare-ntr-o noapte gardu la curtea boierului, ca sa-si gaseasca femeia. A pândit-o pe lângă odaile slugilor, pâna ce-a zarit-o. A sarit la dânsa urlând, ca sa-i rupa cu unghiile gâtita. A auzit boierul tipete din casa, s-a iesit cu hamgerul.

Asa ca Raducan Chioru, ca un stapân ce se afla, vazând atâta îndrazneala, s-a scârbit s-a poruncit haidailor sa-l ridice pe prietinelul ista al meu si sa-i faca petrecere cuvenita, dupa purtarea lui. Întai l-au legat cu mânila la spate si i-au pus calus în gura, ca sa nu urle. si noaptea aceea l-au tinut cu capul vârât într-un gard, cu gâtul strâns între nuiele. L-au mai rupt câinii pe de laturi; l-a muscat gerul Bobotezei înspre ziua. Eu nu înțeleg de ce n-a murit.

Facându-se ziua si vazându-l ca se uita tot urât, cuconu Raducan porunceste sa-l scoata din gard si sa-l măie cu harapnicele pâna devale la moara. Acolo slujitorii îl desculta, îi sufleca itarii pâna la genunchi si-l vâră în laptoc pâna la glesne, - ca sa simteasca zimtii ghetii si sa nu mai îndrazneasca a sui amenintare împotriva unui obraz boieresc.

Apoi a mai avut a îndura prietinelul ista si altele, ca sa se-mplineasca rânduiala care era atunci la curtile stapânirii. L-au lepadat într-un bordei, în preajma focului, ca sa se încalzeasca. Ca sa nu fuga, i-au pus picioarele în butuc, cu lacata grea de-o oca. si-au lasat fumul sa iasa în bordei, s-au presarat pe jaratic ardei pisat. Tusind si stupind sânge, a petrecut într-asemenea chip; si Dumnezeu a vrut sa nu piara, ci sa se chinuiasca pe lumea asta, ca dincolo pe tarâmul Tartorului.

Asa s-a întâmplat, cinstitorilor crestini, aceasta fapta acum treizeci de ani. si prietinelul acesta al meu n-a pus fruntea-n tarâna, precum ar fi fost mai bine. A ramas schilod o vreme, urlând în inima lui; si când s-a putut târâi, a pribegit din sat A trecut apa Moldovei; pe urma a trecut apa Bistritei, si s-a ridicat pe plaiurile cele înalte, catra Rarau.

Acolo, în munte, sub cetina, sta cu ochii tinta ca un nebun si-si vedea întâmplarea. O vedea în vâlvataie si-n sânge, - si inima-i era scrijelata de unghii de crita. Gemea zvârcolindu-se si nu gasea în el o putere. s-a fost rob ciobanilor multi ani, - pâna ce-a avut si el mioare si berbeci, învățând rânduiala acelei sihastrii.

Atuncea, într-o sara de primavara, prietinelul ista al meu a auzit vocea lui Vasile cel Mare, cântând sub stresina de padure precum v-am cântat eu.

Când i s-a înfatăsat la coliba, prietinel meu l-a înțeles numaidecât ca-i om fugar din lume si pribeag în pustie.

L-a vazut voinic si fudul, uitându-se pe sub sprâncene, si l-a primit cu dragoste, placându-i cântecul. Când a auzit ca-l chiama Vasile, s-a bucurat, caci toata partea aceea de tara cunostea

asemenea; nume si de bratul lui se temeau câmpiile. Pe-atuncea Vasile cel Mare tinea

- Poftim, bade Vasile, la focul meu, zice prietinel nostru. Eu am auzit de dumneata - si te-oi primi bucuros, ospatându-te cu ce m-a blagoslovit Dumnezeu. Oi da si roibului dumnitale fân bun. s-oi gasi poclada, sa-ti fac hodina moale pe noapte.

Atuncea hotul s-a bucurat s-a descalicat la coliba si nu târzie vreme s-au facut buni prietini; si i-a spus Vasile toate ale lui; s-a povestit si prietinel ista al nostru hotului întâmplarea cu muierea si cu boierul

Auzind povestea, Vasile cel Mare s-a suparat; si-a rupt caciula din cap si a trântit-o de pamânt.

- Mai, zice, dupa istorisirea asta, tu sa nu te mai numesti prietin al meu! Caci ai supt lapte de iepuroaica, si-ai ramas misel!

- Ce-as putea face, badita Vasile? a întrebat omul cel sarman.

- Pentru ce-ai putea face tu, eu as putea sa-ti fiu învatator, mai baiete!

Asa i-a spus; si-acolo, la coliba si lângă foc, cinstind ei rachiul de afine, l-a învatat lucruri bune.

- Mai baiete, zice hotul, tu trebuie sa înțelegi ca la femeie nu gasesti credinta. Eu de când Voinicesc, am învatat a o ceti. si din pricina uneia ca a ta, am fost eu puscat de potera în piciorul stâng, de ma vezi si-acuma calcând mai îndesat într-o parte. Ci muierea fiind asa lasata de Dumnezeu, vicleana ca apa si trecatoare ca florile, eu o sudui s-o iert. Dar nu uit a pali pe cel care nu m-a iertat si pe cel care m-a asuprit. Fa si tu asa, ca sa nu crape de veninul de care esti plin.

- Asa-i, sunt plin de otrava! a strigat prietinel acela al meu. Ma dau rob tie, badita Vasile. Învată-ma cum sa ma racoresc!

Povestind, ciobanul se atătase s-acum își scutura capul si bratele în rumeneala focului.

Vasile cel Mare a dat un zâmbet. Voinicesc, am învatat a o ceti. si din pricina uneia ca a ta, am fost eu puscat de potera în piciorul stâng, de ma vezi si-acuma calcând mai îndesat într-o parte. Ci muierea fiind asa lasata de Dumnezeu, vicleana ca apa si trecatoare ca florile, eu o sudui s-o iert. Dar nu uit a pali pe cel care nu m-a iertat si pe cel care m-a asuprit. Fa si tu asa, ca sa nu crape de veninul de care esti plin.

- si precum va spun, a strigat Constandin Motoc, Vasile cel Mare l-a învatat pe acel prietin.

- Lasa-ti, zice, mioarele în sama sotilor, pe o saptamâna. Lasa jântita si câinii în sama scularilor. Nu lua cu tine decât un cal si doi casi la coburi, ca sa ne fie de prânzare. Avem sa coborâm amândoi calari, ca doi negustori de treaba, pâna la apa Bistritei si mai departe pâna la apa Siretului. Ca sa vad si eu satul întru care s-au întâmplat cele ce mi-ai povestit.

Când a vorbit asa fel acela hot, râzând, - prietinel meu a simțit tremurând în el inima cu mare durere si mare nadejde.

A dat pe sama sotilor averea, - a lasat plaiurile si bradul, izvoarele cele reci si poienile, si, încalicând, a coborât cu hotul între oameni la câmpie.

De cunoscut nu-i cunostea nimeni. s-au calarit ca doi negustori de treaba pâna la apa Siretului în sat la Fierbinti, mâncând cas cu pita rece si bând apa la fântâni cu cumpana. si-ntr-o joi dimineata, fiind si sfânta sarbatoare a înaltarii, s-au aratat amândoi pe sleah, venind împotriva bisericii, tocmai când ieseia norodul de la leturghie.

Atunci, între oameni, prietinel meu, a cunoscut pe Raducan Chioru. A simtit zbatându-se în creionarie, dar s-a stăpânit la el:

- Badita Vasile, acesta-i stapânul meu, carele m-a miluit.

- Asa? a raspuns hotul. Tare bine!

s-a strigat cu mare strasnicie, înaltându-se în scari:

- Oameni buni, stati! Oamenii au statut.

- Crestinilor si oamenilor! a racnit Vasile cel Mare - stati cu liniste si cu pace, caci eu n-am nimica cu dumneavoastra. Aflati ca eu sunt Vasile cel Mare, hotul. De numele meu stiti si de urmarile mele ati auzit. Avem pistoale si nu ne temem de nimeni; si mai sunt altii care strajuiesc pe aproape.

Oamenii au murmurat si s-au tras la o parte cu supunere. Iar boierul si-a saltat barba din gulerul giubelei si-n ochiul lui cel sanatos s-a aprins mare spaima, când a cunoscut pe prietinel meu.

- Ne-am înfatisat, zice iar hotul, ca sa facem un judet, dupa vechi obicei. Caci pâna la judecata cea din urma, a lui Dumnezeu, neavând ascultare nici la ispravnicii, nici la Divan, cata sa facem dreptate singuri cu bratul nostru. Pentru muiere te iertam, luminate stapâne, - dar am tremurat cu capu-ri gard si cu glesnele-n ghiata morii, si cu picioarele-n butuc si cu

ochii în fum de ardei, stupindu-ne sufletul; si ne-ai ars cu harapnicul; ne-ai rupt unghiile. Ne-ai umplut de durava viata, caci ne-am adus aminte de toate în toate zilele si n-am gasit mei într-un fel alinare si izbânda! Ne-am înfatisat sa-ti platim, cucoane!

Raducan Chioru înțelegând, a cascât mare ochiul s-a urlat la oameni si la slujitori; a cautat scapare în laturi, a cautat scapare înainte. Dar hotul si prietinel acesta al meu l-au luat în piepturile cailor si l-au darâmat. Dupa aceea au descalicat si l-au lovit cu cutitele. Prietinel meu a stat pâna ce-a vazut sângele baltindu-se în pulbere. Când cel cazut si-a contenit tânguirile s-a suspinat de moarte, l-a pipait cu vârful piciorului si l-a întors cu fata-n sus si cu ochiul deschis catra cer. si nimenea dintre oameni n-a zis nimica, - ci stateau martori cu spaima, la judet. Asta a fost. s-au lasat lângă mort punga cu opt galbini, câta avere aveau,

pe lângă sfânta biserică. Dupa aceea, fiind o vreme frumoasa, cu soare, de primavara, au plecat iar, iesind din sat, si s-au pusit prin locuri ferite, pâna ce s-au suit la pasul codru verde.

Sfârșindu-si povestirea, ciobanul pufni spre flacari amaraciunea pe care o avea înca în el. Apoi ne privi tulbure si începu a râde piezis, vazându-ne ca tacem. si se trase deoparte la tohoarca lui si statu iarasi închis în mahnire ca mai nainte, fara bucurie si fara lumina, ca-n negurile muntelui

Negustor Lipsan

În sfârșit, venise acel mult dorit ceas, când puteam sa ne pregatim, a asculta cu mare placere istoria cea prea cinstita a nostru coms Ionita de la Dragănești, dar, prin negura serii,

s-auzira strigate si zarva pe drumul Sucevei. De la focurile noastre ne întoarseram cu totii capetele într-o singura parte. si cel dintâi, punând ulcica jos, se scula în picioare chiar comisul.

- Ce sa fie? ne întreba el cu ascutita nedumerire.

Noi nu stiam ce putea sa fie si nu gasiram vorbe de raspuns.

Comisul facu doi pasi spre drum. Atunci se arata din odaia ei si Ancuta, cu fanarul cel mare. Îl tinea la înaltimea pieptului si lumina îi rumenea obrazul, în aceasta lucire trandafirie ochii îi pareau mai mari si mai negri. Coborî cele doua trepte, grabi spre sleah; noi îi vedeam numai obrazul lunecând pe trupu-i de umbra.

- Trebuie sa fie niste carausi, prietine Ionita, își dadu parerea capitanul Isac. Când te-i întoarce la locul dumitale, sa bagi de sama sa nu-ti rastorni vinul, care-i lucru bun, macar ca nu-i scump.

- Carausi trebuie sa fie, încuviinta razasul.

Într-adevar erau carausi. Se auzeau voci groase care opreau boii: aho-aho! si lumina fanarului, fulgerând asupra întunecimii, descoperi dintrodada cara cu covâltir rasarite ca din pamânt. Oameni în alb se miscau, aparând si pierind. Cineva rosti cu voie-buiia:

- Buna vremea, jupâneasa Ancuta.

- Bine-ati venit, raspunse hangita.

În vocea ei era un cântec dulce pe care i-l cunosteam. Ridicând cu amândoua mânila fanarul deasupra capului, apleca fruntea ca sa-si deosebeasca mai bine oaspetii. Atunci aparut în lumina faciei de seu, miscându-se spre gazda, un barbat barbos cu «aciua si cu giubea. Barba-i era astâmparata si rotunjita de foarfece; râdea cu obraji plini si bogati de crestin bine hranit.

- Eu socot ca-i un negustor, hotarî capitanul Neculai Isac. Hangita își cunoscu musteriul si vocea ei crescu si scazu cu desmierdari:

- Chiar domnia ta esti, jupâne Damian? Atuncea mai ales esti binevenit si te poftesc subt acoperisul nostru. Porunceste carausilor sa traga peste podet si sa bage de sama sa nu pravale. Sa între sub sandramă, unde stii ca putem închide portile ca la cetate, si n-ai nici o grija, chiar daca ai avea aur în bucele.

- N-am aur, draga jupâneasa Ancuta, se apara negustorul râzând.

- stiu, jupâne Damian: trebuie sa ai lucru mai scump; de-aceea sa fii fara grija. Pe lânga porti, pe care le cunosti, avem în popas la focul acesta lume buna care cearca vinul nou. Am taiat pui grasi si-am scos azi din cuptor pâne proaspata. Toate-or fi pe pofta inimii dumitale, mai ales stiindu-te ca esti un om caruia îi plac tovarasiile.

Razasul Ionita se amesteca, ridicând vocea:

-Apoi daca-i asemenea om dumnealui, noi cu mare placere îi gasim loc între noi si-l poftim cu dragoste la focul nostru.

- Domnia sa-i comisul Ionita de la Draganesti, hurui Ancuta ca o hulubita.

Iar negustorul se ploconi spre comis si spre umbrele de la foc.

- Pentru mine are sa fie mare cinste, grai el, si va rog sa ma socotiti ca cel mai umilit rob al domniilor voastre. Mai întâi însa cata sa-mi pun în rânduiala marfa, sa vad de hrana vitelor s-a oamenilor; si dupa aceea nimene n-a fi mai bucuros decât mine sa guste dupa mâncare un pahar de vin nou. Caci dupa cum si la carte scrie, vinul îndulceste inima omului si foloseste madularelor lui.

Comisul se întoarce la focul nostru si ne zise cu buna credinta:

- Mie-mi place negustorul acesta.

- Ai dreptate, cinstite comise, încuviinta mos Leonte. Omul care vorbeste si râde în cea dintâi clipa când te-a vazut, nu are întru sine nici viclenie, nici ascunzis, si mai ales, daca Dumnezeu l-a lasat sa se nasca în zodia Leului si sub stapânirea planetei Soarelui, apoi nu va gasi împotrivire nici ca sa dobândeasca avere, nici sa se bucure de cinste la cei mari. Lucrurile lui sunt vrednice si spornice; si macar ca va umbla semet si va scârtâi din picioare, se va arata pururea blajin si cu prietinie...

- Sa-l întrebam atuncea, mos Leonte, în ce zodie s-a nascut, hotarî cu veselie comisul.

- Daca-i voia domniei tale astfel, sa-l întrebam, eu nu ma-mpotrivesc... se-nvoi zodierul.

Carale si carausii treceau podetul prin lucirea fanarului Ancutei. Am numarat trei cara cu coviltire de scoarta, mari si grele, sunând plin. Țaranii îndemnau boii: hais-hais! si bicele de cânepa plesneau usor. Trecura si se mistuira sub sandramaua neagra a hanului. O vreme mai auziram voci amestecate, jugurile cazând unul dupa altul, apoi viersul subtire si vesel al hangitei. Dupa aceea veni spre noi negustorul, legănându-se, mare si gros în antereu-i larg si cu încaltarile scârtâind.

- Va poftesc la toti sara buna si bine v-am gasit... zise el.

- Multamim domniei tale, îi raspunse comisul. Te poftesc, prea cinstite jupâne Damian.»

- Ma chiama Damian Cristisor, întregi negustorul, si am dugheana la Iesi, în ulita mare.

- Tare bine. Asa ca te poftesc, prea cinstite jupâne Damian, sa sezi aicea lângă mine, pe butuc; si la lumina focului sa ne uitam noi la domnia ta si domnia ta la noi, ca sa ne cunoastem mai bine. Acest prietin al meu batrân si înțelept, mos Leonte zodierul, spune, cinstite jupâne Damian, ca te-ai fi nascut în zodia Leului si noi am fi prea doritori sa stim daca-i adevarat.

Negustorul clipi din ochi, ca si cum îl sageta lucirea focului, si se uita în juru-i cu îndoiala.

- Într-adevar, asa este, marturisi el. Ziua nasterii mele a vrut Dumnezeu sa fie 18 iulie.

- si esti bun sa ne mai spui domnia ta, daca anul în care te-ai nascut a fost sub stapânirea soarelui?

- Nu pot s-ascund, asa este, îngâna uimindu-se cinstitul negustor; m-am nascut în anul mântuirii 1814. Cum si de unde ati putut afla toate acestea?

-Ai cuvânt sa te miri, prietine, zâmbi comisul, precum si noi tare ne mai miram; caci fara sa te cunoasca, si numai umbra vazându-ti-o, mos Leonte a putut arata adevarul. si ne-a spus un lucru si mai mare: ca ai sa vii catra noi scârtâind din încaltari, ceea ce mai întâi si mai întâi s-a dovedit.

Vazându-ne pe toti cu ochi crescuti si cu sprâncenele înaltate, mos Leonte s-a sculat de la locul sau cu ulcica în mâna.

- Cinstite comise, a zis el cu tarie; si dumneata, jupâne Damiene, daca v-oi spune ca numai Domnul Dumnezeu si cartea pe care o am în tasca ma lumineaza întru toate câte le spun,

atunci mirarea domniilor voastre fata de mine trebuie sa fie mai mica. Caci pentru Dumnezeu si pentru cartea aceasta înțeleptă nimic nu poate fi ascuns... Eu, eu om, pot să mă greșesc! Cartea mea nu greșeste. si spunând cartea care-i înfatisarea omului nascut sub cutare semn si cutare stapânire, eu îl cunosc pe om dupa acea înfatisare în care zodie si sub care planeta l-a nascut maica sa. Mai pot spune si altele, deschizând cartea: despre casnicie, despre avere si cinste, despre sanatate si anii vietii, dar stiinta mea nu poate patrunde pretutindeni. si dac-as putea sa-ti spun, cinstite jupâne Damian, ca are sa-ti placa vinul si tovarasia noastra, nu stiu daca, întrebându-ma dumneata, as fi în stare a-ti raspunde ca vii de la Liov ori de la Lipsca, cu marfa din tara nemtasca.

- Aduc marfa de la Lipsca... marturisi cu supunere negustorul.

- Atunci îi bine. Sa fii sanatos si sa-ti deie Dumnezeu Sfântul câstig. si sa bei cu noi ulcica de vin pâna la fund.

Punându-si deoparte uimirea, jupân Damian Cristisor închina ulcica si se arata vesel si prietinos catra noi toti. Primi apoi de la Ancuta un pui fript în talger de lut si pita proaspata si n-a trebuit sa treaca vreme multa ca sa cunoastem în acel negustor drumet, bun tovaras si prietin la treaba întru care ne gaseam.

Când s-a potolit sub sopron orice miscare si carausii învaliti în cojoace se culcara între roti sub cara, negustorul, ca si cum ar fi gramadit grija în buzunarele afunde ale giubelei, paru în toata floarea veseliei lui si închina alta ulcica proaspata capitanului Neculai. Mai ales catra

mazâul de la Balabanesti parea el a simti mai multa dragoste.

- Daca doresti, capitane Neculai, vorbi el, am sa-ti spun cum mi-au fost petrecerile mele prin tari straine. Fiind de Cel de sus rânduit într-o cinstita breasla ca aceea în care ma aflu, acum câtiva ani am ajuns cu bine la o stare multamitoare si la putina avere. Atuncea am socotit ca mi-a venit vremea sa ma ridic si mai sus cu puterile mele si, precum au facut alti negustori batrâni, m-am hotarât si eu sa ma duc la Lipsea. Pâna-ntr-acea vreme Umblam la iarmaroace cumpărând marfa de la negustori nemti si jidovi. Dar am cugetat apoi ca dobânda lor e mai bine s-o agonisesc eu. S-asa am încercat, acu doi ani, un drum pâna la Liov. si umblând atunci cu folos, mi-am pus în gând acest an sa merg mai departe: la Lipsca. Asa ca de Santa-Maria cea mare m-am sculat si-am dus patru lumânari frumoase de ceara curata

Sfintei Paraschiva la Trei-Sfetite si-am pus pe parintele Mardare sa-mi ceteasca pentru drum, pentru primejdii, pentru boale si-am sezut si eu în genunchi sub sicriul sfintei rugând-o sa m-ajute. si îmbratisând pe Grigorita, fratele meu mezin, si lasându-l în dugheana, m-am suit în caruta si-am apucat drumul Husilor. Apoi de la Husi am trecut Prutul si mi-am aratat la stapânirea ruseasca toate îndreptarile. Iar la Tighina, pe Nistru, m-am întâlnit c-un negustor arman, de sub stapânirea muscalilor, cu care am mai facut eu afaceri. Sfatuindu-ne si înțelegându-ne, am cumparat noi, acolo la Tighina, cinci sute de batali: frumoasa si buna marfa. Am platit câte-o rubla bucata. si-ndata, fara întârziere, având cu noi patru oameni, am pornit pe jos acei batali, în sus, pe Nistru. Am trecut fara nacaz granita la nemti si-am dat la Cernauti. De-acolo la Liov. si-n Liov am pus marfa noastra în tren si-n putine zile am ajuns

străbure si-am vândut batalii c-un galban bucata - si i-au luat alti negustori, sa-i duca la un

- Pe jos ori cu trenu? întreba capitanul Isac.

- Cu trenu, cinstite capitane. Prin acele tari, la Neamt si la Frantuz, oamenii umbla acuma cu trenu. Azi îs aici si mâne cine stie unde.

- Cum cu trenu? întreba cineva cu voce groasa si suparata. Ma întorsei si vazui privind pe sub sprâncene pe ciobanul de la Rarau. Adevarat este ca si eu si ceilalti doream prea mult sa cunoastem ce fel de masinarie e aceea despre care vorbeste negustorul. Numai comisul si capitanul Isac pareau a sti despre ce-i vorba. Totusi nu se împotriveau sa asculte lamurirea pe care o asteptam noi.

- Nu stiti ce-i trenu? întreba râzând jupân Damian.

- stim, rosti moale comisul.

- Eu nu stiu! icni îndaratnic ciobanul Cine stie ce ticalosie nemtasca a mai fi!

- Adevarata ticalosie si dracie... râse cu voie-buna negustorul. Sunt un fel de casute pe roate, si roatele acestor casute se îmbuça pe sine de fier. si-asa, pe sinele acelea de fier, le trage cu usurinta o masina, care fluiera si pufneste de-a mirare; si umbla singura cu foc.

- Fara cai? întreba mos Leonte.

- Fara.

- Asta n-oi mai crede-o eu! mormai ciobanul. Iar mos Leonte îsi facu cruce.

- De ce sa nu credeti? se amesteca împaciuitor comisul. Eu am mai auzit de asta si trebuie sa credem. De vazut însa n-am vazut.

si - Ba eu am vazut cum va spun. Atunci cu veselie negustorul: Masina umbla singura cu foc si trage dupa dansa toate casutele. Apoi în acele casute sunt ori oameni, ori marfuri. Si batân de la Tighina i-am încarcat în acele casute. si merg foarte bine, fara scuturatura si fara nacaz; numaicât c-un huiet mare de trebuie sa graiasca oamenii unii cu altii tare, ca surzii

- Hm! - mormai ciobanul s-ai umblat dumneata în caruta aceea cu foc?

- Am umblat; de ce sa se mire omul de asta, când am vazut si alte lucruri mai de mirare?

- Care lucruri de mirare?

- Apoi sa vedeti. Pe-acolo, prin tara nemtasca, târgurile-s toate alcatuite din case cu câte patru si cinci rânduri.

- Adica din case una peste alta? Am mai auzit eu de asta si n-am vrut sa cred.

- Apoi de ce sa nu crezi, dac-asa-i acolo? Da' eu nu m-am mirat prea tare de asta, cât de alta. C-am vazut uliti dintr-o singura bucata de piatra.

Noi ne priviram în tacere la aceste vorbe.

- Da. s-apoi ies nemtii, boieri si cucoane, si se plimba pe marginea ulitii. Cucoanele au toate palarii, iar boierii toti au ceasornic. Nu numai boierii, ci si lucratorii mai saraci.

- De ceasornice nu ma mir... Întrerupse mos Leonte; dar femeile cu palarii, drept sa-ti spun, mie nu-mi plac.

- Ei, ce sa-i faci? îl mângâie comisul. Asa-s pe-acolo naravurile oamenilor.
- si ce-ai mai vazut, cinstite jupâne Damian?
- Apoi altceva n-am vazut nimica, faradecât mare iarmaroc, acolo la Lipsca. Mare iarmaroc cât lumea asta, si comedii, si muzici, si nemtaria pamântului bând bere. Cine n-a gustat, oameni buni, asemenea bautura, sa nu fie cu parere de rau. Caci e-un fel de lesie amara.
- Asa? se veseli comisul. si ei nu stiu ce-i vinul?
- Or fi stiind; dar eu vin ca la noi n-am vazut si i-am dus dorul.
- Asa? si de mâncat ce-ai mâncat? Eu socot, cinstite jupâne Damian, ca te-ai ferit si de mâta, si de broasca, si de guzgan.
- Ciobanul stupi cu putere într-o parte si se sterse la gura cu amândoua mânicile tohoarcei.
- Nu m-am ferit asa de tare, vorbi negustorul, caci n-am prea vazut aceste dihanii. Dar cartofe, sodom, si carne fiarta de porc ori vaca.
- Carne fiarta? se mira capitanul Isac.
- Da, carne fiarta. si bere de-aceea de care va spun.
- Vra sa zica, urma mazâul, pui în tâgla n-ai vazut?
- Nu prea.
- Nici miel fript tâlharesta si tavalit în mojdei?
- Asta nu.
- Nici sarmale?
- Nici sarmale, nici bors. Nici crap la protap.
- Doamne fereste si apara! se cruci mos Leonte.
- Apoi atuncea, urma capitanul Isac, daca nu au toate acestea, nici nu-mi pasa! sa ramâie cu trenul lor si noi cu tara Moldovei.
- Fiind prea veseli cu totii la asemenea cuvinte, am închinat ulcelele catra giubeaua, catra barba si catra obrazul bucalat al lui jupân Damian Cristisor. si-au racnit cu mare larma, felurit, fiecare-n legea lui.
- Altfel, nemtii aceia au si lucruri bune, urma a tâlcui cu îngaduinta negustorul. Mai întâi si mai întâi la dânsii învatatura-i la mare cinste.
- Iaca asta nu-i rau, întari comisul.
- În tot târgu, în tot satu, cinstite comise Ionita, în tot târgu, în tot satu - scoala si profesori. si toata lumea la carte.
- Atunci oile cine le pazeste? mârâi ciobanul; iar noi iarasi ne-am veselit.
- Toata lumea la carte, si baieti si fete. Comisul se încrunta:
- Cum si fete? Asta iar îi rânduiala care trebuie sa ramâie la dânsii.

Noi cu totii am fost, se-ntelege, de parerea comisului. si iar am strigat, ca sa s-auda pâna-n tara nemtasca.

Negustorul, fiind într-o cumpana mai dreapta decât a noastra, a zâmbit s-a asteptat sa ne linistim. Iar dupa ce ne-am linistit, a urmat:

- si mai au acei nemti, cinstite capitane, lucru bun rânduiala si legea. Eu am cunoscut acolo un morar care s-a judecat pentr-un petic de mosioara cu împaratul. si dac-a avut dreptate, judecatorii i-au dat dreptate împotriva împaratului.

- Asta eu iar n-oi crede-o ca si caruta cu foc! a strigat din nou Constandin ciobanul.

- Ba eu cred si-mi place asta, i-a întors raspuns razasul.

- Asa ca, prea cinstite comise, stând eu acolo trei saptamâni si vazând multe, nici mie nu mi-a placut aflându-i iritici. Însa altfel cred tot în Domnul nostru Iisus Hristos.

- Atunci cum îs iritici?

- Îs iritici precum mi-a spus mie parintele Mardare de la Trei-Sfetite.

- Apoi atunci tot iritici-s si n-am ce le face! se învoi comisul. si parându-ne tare rau pentru asemenea cusur al nemtilor, l-am lasat pe negustor sa-si ispraveasca istorisirea calatorieii lui.

- si-am umblat, zise el, la nemti pe drumuri si-n târguri, si nime nu mi-a facut, nici o sminteala, nici om de rând nici slujbas împaratesc. si mi-am adus cu caruta aceea de foc, cum zice omul ista care nu crede, marfa pâna la Liov. Iar la Liov am încarcat-o în sarabane nemtesti. si la Suceava am schimbat-o în cara de-acestea din Cordun. si la Cornu-Luncii am intrat în tara Moldovei, cu bucurie. si dând vama catra Domnie, vamesii m-au întrebat daca nu le-am adus si lor câte-un dar de la iriticii si ticalosii aceia de nemti. Atuncea am vârât mâna în buzunarul din dreapta al giubelii si-am scos pentru doi vamesi câte-un baider ros. Caci din vreme ma pregatisem pentru asemenea împrejurare, ca sa nu-mi spintec boccelele. Bucurându-i astfel, m-au lasat sa trec; si-am umblat cu liniste pâna în drept cu Boroaia. Ci acolo a iesit din lunca Moldovei un calaret, frumos si voinic om, si mi-a facut semn cu mâna, sa stau. Am înteles ca, daca nu stau, are sa-mi faca semn cu pistoalele. si stând si asteptându-l s-a apropiat de carale mele si m-a întrebat cine sunt si de unde vin si ce fel de marfa duc. I-am spus toate, ca unui judet. si l-am întrebat si eu cine-i.

Mi-a raspuns: Uita-te la mine. Eu îs hot si slujesc la acest drum mare. Sa-mi dai banii pe care-i ai asupra dumnitale.

- Om bun, îi zic eu, sa-ti dau marfa, caci alti bani n-am. Ce-am mai avut am dat carausilor si pâna la locul meu mai am doua zile de drum.

- Asa? Atunci sa-mi spui ce marfa ai.

- Apoi ce marfa sa am? Am marfa de la Lipsca din tara nemtasca. Tot felul de horbote, si margele, si cercei, si pânzeturi pentru nevoile femeiesti.

- Ce vrei dumneata sa fac cu asemenea marfa? zise hotul. N-ai gasit la acei pacatosi altceva, potrivit pentru un voinic ca mine?

- Ba, daca nu ti-i cu suparare si daca ti-a placea, m-am gândit si la asta, om bun, îi spun eu.

Poftim un baider ros de lâna de la India, cum n-are nimeni în toata tara si care sade bine mai cu sama omului calare!

- Sa vad! cere hotul.

Eu îndata scot din buzunarul celalalt al giubelei, al treilea baider si i-l întind. Când l-a vazut, mare bucurie pe acel voinic. L-a luat si s-a dus multamindu-mi.

Bucuros de întâmplare, nimeresc în sat la Draguseni, tot deasupra Moldovei. Opresc carale în popas si pun pe oameni sa faca un foc la botul boilor s-o mamaliga în cujba. Când scot eu brânza si rastoarna ei mamaliguta, iaca se înfatiseaza privighetorul si-mi cere îndreptarile, din porunca ispravniciei.

Ce sa va spun? Eu am strasnice îndreptari si mai ales o scrisoare de la nânasul meu dumnealui aga Temistocle Bucsan. Scot si-i arat îndreptarile si-i vâr sub nas mai ales acea scrisoare.

Zice asa în acea scrisoare:

«Din porunca mariei sale Voda, dumneata ispravnic, ori privighetor, ori vames, ori vornic de sat, orisicine ai fi, sa nu cumva sa cutezi a vatama acestuia negutator ci sa-l lasi a merge cu pace la locul sau. Asa.»

Se chioraste acel privighetor la pecete si la iscalitura si cârneste din nas.

Zice:

- Dumneata, jupâne, vii din tara nemtasca? Raspund:

- Da. Vin de la Lipsca.

- si ce fel de marfa aduci?

Apoi ce fel de marfa? Tot felul de horbote, si margele, si cercei, si pânzeturi, si cituri, pentru trebuintele femeiesti.

- Numai asta? zice el. Apoi ce poate face cu asemenea lucruri un holtei precum ma aflu eu?

- Nu poate face nimica, îi întorc eu cuvânt zâmbind. Daca nu ti-i cu suparare si daca ti-a fi pe plac, cinstite privighetor, eu m-am gândit si la o întâmplare ca aceasta. si am la mine, pe lângă toate fleacurile muieresti, un baider ros de lâna de la India, cum nu se mai afla pe lumea asta mai frumos.

- Sa vad, ma îndeamna privighetorul.

Eu scot al patrulea baider si i-l dau, si el se duce fara sa-mi multameasca.

Asta este, fratilor crestini, sfârsi cu voie-buna negustorul. Mi-am platit darile si vamilile s-acuma sunt slobod pâna-n târg la Iesi. Acolo mai am o dare catra Sfânta noastra Maica Paraschiva si catra parintele Mardare. Trebuie sa caut si la obrazul dumnealui nânasului meu aga Bucsan. si pe urma ma pot hodini în casa mea si-n dugheana mea, asteptând rodul trudelor mele si anul când îmi va fi dat sa-mi iau sotie, caci trebuie sa aflată ca înca sunt holtei.

Noi am facut iar mare zvoana, gramadind ulcelele spre barba cinstului negustor. si într-acea zvoana s-a-nfatisat, parând spariata, însa zâmbind în coltul gurii, Ancuta. Într-un chersin aducea placinte cu poalele-n brâu. La care vedere noi si mai tare ne-am bucurat si ne-am burzuluiit. Iar Damian Cristisor Lipscanul, fiind înveselit aproape cât si noi de vinul cel nou, s-a sculat, a vârât mâna stânga în buzunarul cel adânc al giubeli si a scos la lumina o zgardita

de margele. Pasind lângă hangita, i-a asezat-o sub gusa și i-a încheiat-o la ceafa. Apoi, făcând un pas îndarat, a privit-o cu uimire.

- Jupâneasa Ancuta, a zis el, iată aici marturia tuturor oaspetilor tai. Să spuie tot dacă au văzut vreodata zgardita mai minunată la o femeie mai frumoasă!

Apucând-o de după cap, a sărutat-o pe amândoi obraji. Iar Ancuta, lepădând chersinul, i s-a rasucit pe dedesubtul bratelor și s-a scapat în fugă spre han.

Orb sarac

O baba și-un mosneag ieșira către lumina dinspre carale Lipscanului. Femeia venea înainte, omul ceva mai îndarat, cu capul puțin înalțat și parând a asculta cu mare luare-aminte zvoana și vocile de la focul nostru.

Batrânul e orb, mi-am zis eu privind-l. Pare a-l trage baba după dânsa și-o frânghioara; însă el pasește pe urma ei fără gres către mirosul fripturii și larma sfatului.

Baba purta broboada de stergar alb, catrinta și sumaies scurt. Orbul era și el îmbrăcat ca muntenii, cu palarioara neagră și strai alb, iar cojocelul îl ținea numai pe umeri; și de sub cojocel, de la subsuoara stângă îi atârna cimpoiul, cu clontul spre pământ. Când se simți aproape, orbul se opri, numai baba mai făcuse câțiva pași către foc. El se opri și lumina îi batea obrazul neclintit împresurat de barba albă.

Multi dintre tovarășii mei nu-l bagasera încă în sâma. Numai jupânul negustor de la Lipsca, înțelegând despre ce-i vorba, începu a râde.

- Matusa Salomie, zise el, tot n-ai scapat de mosneagul cel chior? Vad că se ține scai de dumneata.

- Așa-i, jupâne, răspunse ea cu vioiciune și subțire, însă fără rautate; de când am purces din Radauti, se ține de mine ca umbra, că să-l duc și să-l lepad la târgu lesilor. Acum dumneavoastră, urma ea către noi ceilalți, veți fi socotit poate altceva, că oamenii, că mi-i soție ori frate; dar eu am uitat și de asemenea zburdaciuni și de neamuri și nu cuget decât la nevoile mele. M-am aninat și eu într-adaos la carutele dumnealui negustorului că să pot ajunge până la sfânta cuvioasă Paraschiva, în cetatea Domniei, să pun pe racla ei un pușor de argint și să-i marturisesc ce durere am. Iar sarmanul acesta, calcând după mine, a îndrăznit să se apropie și de sfatul domniilor voastre, fiind un batrân viclean și nadajduind că-i v-eți porunci să vă zică ceva din cimpoiul său. M-am stropsit la el să-și puie în cap cojocelul și să doarmă sub caruta, dar el nu vrea să înțeleagă.

Batrânul zâmbea, atintind spre foc ochii lui de albusuri coapte.

- Mie-mi plac tovarășii vesele, vorbe el și-o voce blândă și joasă, îmi place și vinul nou, și friptura de pui în tigla. Foarte-mi place să ascult istorisirii. Și să spun și eu câte știu din trecute vremi. Dumnezeu a rânduit să mă pedepsesc fără lumina într-această viață, să-ntind mâna și să cersesc pita de la creștini buni. Fiind așa e voia lui Dumnezeu și având el grija de mine că și de viermii pământului, am cugetat că nu trebuie să plâng, ci să primesc rânduiala.

Comisul Ionita se întoarse spre orb; și după ce-l privi îl întreba cu mirare:

- Fiind un cersetor nemernic precum ești, îți place friptura de pui în tigla?

- Îmi place, stăpâne și frate, răspunse cu vocea-i prietenească orbul.

- si vinul îti place?
- si vinul nou pe care-l simtesc întepându-mi narile.
- Dar istorisiri stii sa spui?
- stiu, ca oricare om, de ce sa nu stiu?
- Vad ca te lauzi, însa afla ca istorisiri ca mine si ca prietinul meu capitanul Neculai Isac nu-i nimeni sa stie în toata tara asta a Moldovei.
- La asta eu nu ma pun împotriva, stapâne.
- Sa nu te pui, caci eu am sa spun cea mai frumoasa si mai minunata istorisire din câte s-au spus.
- S-o spui, stapâne, si eu am s-o ascult bând vin nou din oala domniei tale, pe care ai umplut-o acum. si domniei tale, jupâneasa crâsmarita are sa-ti aduca o oala noua, pe care ai s-o umpli din proaspat. Asa, având si ce mai trebuie pe lângă vin; am s-ascult cu mare placere si dupa aceea, daca vei binevol, am sa-ti zic un cântec din acest cimpoi si-am sa-ti cânt vîers.
- Vra sa zica, nemernicule si orbule, nu stii numai sa bei si sa manânci; stii sa si cânti.
- stiu si asta, stapâne, din mila lui Dumnezeu. stiu si altele.
- Asa? si cimpoiul tau zice frumos?
- Zice, stapânilor si fratilor, parc-ar fi din piele omeneasca.
- Se poate; s-ai sa-mi cânti, caci asa am eu placere în acesta ceas, la Hanu Ancutei. Noaptea-i târzie si closca cu pui grabeste spre crucea noptii. Aud niste cucosi de-a Ancutei batând din aripi si cântând. Unul dintre ei, care are voce mai proasta, l-as pofti mâni dimineata cu bors acru.
- Cucosii cânta, baga de sama orbul, ca s-alunge serpii si duhurile din preajma.
- O clipa sfatul nostru conteni, - ca s-ascultam în tacere bataile de aripi si trîmbitarile cucosilor, întâi aproape în cetatea hanului, apoi ca o muzica stînsa, într-o mare departare, dincolo de apa Moldovei.
- Ancuta puse oala noua în mîna comisului.
- Frate Ionita, zise capitanul Isac, Ancuta îti da dumitale oala noua si mie îmi zîmbeste. Cata sa fiu eu mai multamit decât dumneata.
- Hangita rîdea gîdilat.
- Atunci oala astalalta, hotarî comisul, trebuie s-o dau orbului, care are sa-mi cânte din cimpoiul lui.
- Am sa-ti cânt, stapâne.
- Baba care adusese pe cersetor se arata suparata fara pricina, când mosneagul pasi cu manile întinse spre noi.
- Nu înteleg de ce nevolnicii si calicii încurca petrecerile oamenilor!

- Sa nu te superi, sora Salomie, se întoarse catra ea cersetorul, caci supararea-i de la Necuratul.

- Nu-ti sunt sora, se scutura batrâna, făcându-si gura punga si întorcându-si capul de catra el.

- Nu-mi esti sora, adevarat, caci eu nu sunt decât un biet sarman pribeag prin aceasta lume. Frumoasa-i si eu n-o mai vad. Tânara-i si eu n-o mai simt. Ada-ti aminte, lita Salomie, de vremea când purtai la gât margarintar, fii buna ca atunci si mi te supara pe mine.

Baba tacu. Ancuta râdea.

- Cum? stii si ce-i margarintarul? se mira comisul Ionita.

- stiu, caci l-am vazut si eu o data lucind. Margarintarul, cinstite stapâne, e o piatra scumpa care se gaseste în scoici, la mare. Cum îi acuma, într-o noapte de toamna, când marea ti lina, ies anume scoici la mal si se deschid la lumina lunii. si aceea în care cade o boaba de nisip se închide si intra la adânc. Iar din acea boaba de nisip se naste margarintarul.

- Acest orb sarac are, dupa câte vad, destula înțelepciune, vorbi negustorul de Lipsea, fluturându-si barba pe deasupra oalei.

Cu totii ne miscaram, ca si cum am fi vrut sa ne apropiem mai bine de foc. Orbul își rasuci trupu-ntr-o lature si sorbi din oala. Apoi obrazul i se întoarse iar spre noi si zâmbi în noaptea-i prelunga. Puse oala la pamânt si se aseza turceste lângă ea. Trase spre el pliscul cimpoiului si umfla c-un rasunet adânc foiul. Cuprinzând instrumentul sub cotul stâng, îl strânse, si el tipa o data scurt, ca si cum l-ar fi durut. Apoi începu a mormai s-a da sunet de cântec vechi.

- Aista-i cântecul mioarei, grai orbul întorcându-si spre noi zâmbetul. Daca poftesti altceva, stapâne, îți pot zice pe urma.

- Cânta! vorbi întarâtat si suparat ciobanul, capitanul Isac îl privi râzând subtire pe deasupra capetelor noastre.

Cimpoiul umfla mai tare foiul, apoi, calcând cu degete repezi pe gaurele surlei, chema un viers de mâhnire din departarea anilor de demult, înaltând ochii morti spre stele, lasa pliscul cimpoiului si cânta cu voce. Spunea ceva despre trei ciobani care coborau cu turmele din munte. si doi din ei aveau gânduri rele asupra celui mai tânar...

*S-aude, s-aude
Departe, la munte,
Goman Gomanas
De trei ciobanasi;
Goman gomanind.
Oile pornind...*

Iar izbucni în surla chemarea de demult. O simteam în mine ca o bataie de inima a oamenilor care au fost si nu mai sunt pe acest pamânt. Auzeam pentru întâia oara cântecul acesta al pastorilor. si luam aminte la mioara care se tânguia si vorbea omeneste cu stapânul sau despre moartea lui...

*Mari-sa auferhit
În apus de soare,*

*Ca sa mi te-omoare,
Umbrele când cresc,
Neguri se opresc
Pe munti si pe ape,
Dorm oile toate...*

Celelalte stihuri au ramas numai ca o pâcla în mine, cu totul nedesluite. Iar printre ele tânguiera cimpoiului. Stateam si ascultam înca, pe când foiul se dezumfla la pamânt ca o dihanie netrebnica, lângă picioarele orbului. El rupse cu dinti lacomi dintr-un picior de pui si înghiti hulpav, cu albusurile crescute în gavanurile negre ale ochilor. Apoi istovindu-si si oala de vin, ramase iarasi alinat, cu fata catra noi.

Ciobanul cel prost si suparat de la Rarau, cum si monahul care se ducea la Sfântu-Haralambie plâneau pe locurile lor fara nici o rusine. Asa ca pot vorbi si eu fara sfiala de acea întâmplare, când am lepadat lacrimi pentru niste închipuiri.

- Daca poftesti, stapâne, pot a-ti cânta si alte cântece mai frumoase, a vorbit cersetorul.
- Daca stii altele mai frumoase de ce mi l-ai cântat pe acesta? rasari cu voce de hartag domnia sa comisul Ionita de la Draganesti.

- Iata de ce, fratii si stapânii mei, a raspuns batrânul; caci eu, ramânând fara vedere înca de pe când eram copil, am iesit din sat de la noi si-am pornit în lume. si oplosindu-ma într-o iarna, pe apa Prutului, la o perdea de oi, am stat pe lângă niste baci batrâni la focuri care nu se mai stingeau niciodata. si acei baci vechi din pustie m-au învatat lângă foc acesta cântec; dar m-au legat cu blastam sa nu-l uit niciodata si, de câte ori oi suna din cimpoi, sa-l zic mai întâi si mai întâi.

Iar dupa ce m-am despartit de acei baci, aflatii, stapânii mei si fratii mei, ca am trecut dincolo de Prut, sub mâna unui calic batrân, care nu era orb cu adevarat, dar stia sa cerscasca tare frumos, cântând crestinilor cântece spre a fi miluit Avea mestesug sa para ca nu vede, si când eram noi singuri îl auzeam râzând. Iar Domnul Dumnezeu îl ierta pentru asta, pentru ca se ducea totdeauna la biserica si se închina cuviincios la sfintele icoane. si tot asa se închina si facea cruce când, la o margine de sat din care ieseam, se pregatea sa fure o gaina sau un miel. si rugându-se cu credinta si dreptate, Dumnezeu îl ajuta. Cu acel calic baban am trecut printre moscali si nimeni nu ne-a oprit, nici cei mari, nici cei mici, caci si-n acea tara a lor cersetorii sunt oamenii lui Dumnezeu si n-au nevoie de hârtie cu pecete. Am umblat pe unde am vrut, prin târguri si sate, si pe la iarmaroace mari, si crestinii ne miluiau din bielsug. Din ce strângeam, aveam de vândut la crâsmari jidovi, ori la muncitori sarmani. Iar Ierofei, tovarasul acela al meu, nu uita sa cumpere din parale si-o lumânarica de ceara, ca s-o puie la icoane. Sfintii se bucura de dar, nu cunosc pretul lumânarii si nici nu pot afla ca ne-au mai ramas carboave. De altminteri Ierofei le tineasc bine în chimir. Asa am mers noi pâna la târgul cel mare al Chiulul, s-acolo ne-am oprit o iarna si-am cheltuit acele carboave agonisite.

Cât am stat, am trait tare bine si tare frumos în breasla noastra a calicilor orbi, unii fiind orbi si altii nu. si-am cunoscut acolo, ca la o scoala, învataminte pe care nu le stiam, deprinzând cântari jalnice si mestesugul breslei. s-apoi pierind Ierofei la o petrecere si la o batalie într-o noapte, am fugit din Chiu si-am umblat cu alti tovarasi prin lume, pâna la o apa mare unde am auzit limba tatarasca. Am trait bine o vreme si-n tagma necredinciosilor, dupa aceea mi-a venit dor într-o primavara sa miros rasina de brad. si-am întors spatele catra limbile pagâne si fata catra tara Moldovei. Iar în toata aceasta vreme, stapânii mei si fratii

mei, eu am purtat cimpoiul cu mine si-am cântat, neuitând blastamul bacilor de la Prut De aceea ati auzit si dumneavoastra acel cântec. De placut mie nu-mi place, însa trebuie sa-l cânt. si de poftiti, va pot zice unul mai mândru si mai cu haz.

Pasind eu înspre locurile mele, am întrebat de-un sat la apa Moldovei si nu l-am mai aflat, caci se pustiise si-l stramutasea doranii si boierii. Trausera ani multi; pieriti si morti nu fost toti acuma, iar pulstarii Moldovei le-au risipit mormintele si le-au dus; distanțele nu vate pot scrutare si lunci. Am umblat atunci întrebând de-un han de demult, care statea si-n vremea copilariei mele la drumul împaratesc. Acel han, mi-au spus crestinii, nu departe de locul unde-a fost un sat Negoiesti, se chiama în zilele noastre Hanu Ancutei si oamenii care se duc la târgul Iesului ori la Roman fac acolo popas mare.

Am venit la mirozna de brad si-am trecut pe la acel han. De-atuncea nici mai stiu câti ani vor fi fiind. Iar acuma, ajungând vremea sa ma duc iar la Iesi, la Domnie, sa ma închin si eu la moastele Sfintei Paraschiva de la Trei-Sfetite, înțeleg c-am făcut iar popas la acest han, carele se chiama a Ancutei. Multamesc lui Dumnezeu c-am gasit cuvânt bun si mila.

Stapânii mei si fratii mei, pe când eu eram un prunc si vedeam satul nostru care nu mai este si tintirimul pe caje l-au risipit apele, am auzit poveste adevarata de la un bunic al maicii mele, despre o minune a Sfintei Paraschiva, unde ne ducem sa ne închinam eu si lita Salomia. Acea minune s-a faptuit în vremea veche, fiind o stramoasa a noastra aici tritoare la acest han.

În acea vreme s-a fost ridicat asupra tarii Moldovei, ca Antihrist, Duca-Voda. Având neistovita pofta de argint si aur, a prins a arunca biruri asupra norodului. Atunci s-a iscat o zicala: ca ce-i greu peste bordeie? Birurile lui Duca-Voda.

Umblau slujitori calari cu soliti si cu faclii. Luau vita, luau stiubei, luau tol, luau bani. Cui se puneau împotriva, îi luau si viata. A iesit în tara hotia domneasca. Nu mai era chin sa scape nimene de sub cumpat. Fugeau noroadele peste granita. Pana ce-au nimerit niste sarmam nacajiti, într-o toamna, la Iesi, la moastele sfintei. si l-au pârat pe Duca-Voda, scaldând racla cu lacrimi.

Atunci, îndata dupa aceasta rugaciune, s-a clatit racla sfintei. si poporul fiind de fata, în ziua de 14 ale lunii lui octomvrie, la amiaza, s-a întunecat cerul, s-au tulburat stihiile si s-a prins a bate o zloata cu vifor. Iar pâna a doua zi s-a pus troian. si noroadele s-au spaimântat foarte.

În acea noapte a cazut de pe vânt demonul de la curtea domneasca si, batând în geam cu ghiara, a dat de stire lui Voda sa lese în lumea asta toate bogatiile strânse si sa se gateasca de cale pentru drumul cel fara întoarcere.

-A venit vremea, luminate Doamne, sa-ti dai socotelile si sa platesti ce-ai iscalit.

Caci el facuse zdelca si pusese iscalitura si pecete, ca sa poata izbândi atâta urgie asupra lumii.

Duca-Voda a înghetat în patul lui de argint, auzind vocea. Dupa aceea a rasarit ca sub bici s-a racnit la slujitor sa-i înhame telegarii la carute. Astfel a fugit, cu ce averi a putut strânge, pâna într-un sat din jos. Iar acolo, odata cu viscolul, l-au ajuns niste joimiri lesi si l-au prins, pradându-l de bani. Vestitorul noptii fiind de fata, râdea, si l-a dat pe mâna acelor dusmani.

L-au apucat de grumaz, si l-au dus cu dânsii.

Gasind în calea lui omaturi si troiene, mergea foarte greu si i-au cazut caii. Atunci a scos din sân trei galbuii, ce-i mai avea ascunsi, si i-a pus în palma unui ticalos taran de rând, pentru o sanie cu oplene s-o iapa alba. si cu acea sanie proasta a ajuns Duca-Voda aici la han. Din toata averea de pe lumea asta nu mai avea nimica. s-a cerut batrânei aceleia a noastre o ulcica de lapte de pomana. Iar ea nu-l cunostea. si se tânguia ca n-are:

- N-avem lapte, n-avem vaci, mamuca; n-avem, ca ni le-a mâncat Duca-Voda, mânca-l-ar temnita pamântului si viermii iadului cei neadormiti!

El a tacut, si-a plecat fruntea, s-a suit în sanie, s-a dus. Iar mai pe urma, s-a aflat cine a fost. L-au dus joimirii spre hotar. Dar la craiul lesesc n-a mai ajuns. A intrat cu iapa cea alba în singurata si codri, a poticnit într-o râpa, s-a trecut pe tarâmul celalalt, în locul blastamurilor.:s-a ramas istoria acelei minuni de la om batrân la om batrân pâna în vremurile mai noua.

Fratii mei si stapânii mei, acestea-s lucruri trecute. Pentru placerea dumneavoastra decuma, daca poftiti si porunciti, eu pot sa va cânt altceva!

La aceste vorbe s-a petrecut un lucru la care noi nu ne asteptam, oricâti razasi, negustori, carausi si oameni de rând ne aflam acolo.

Comisul Ionita a strigat ca pofteste cântec, însa Ancuta cea tânara, apropiindu-se de orb, l-a cuprins de mâna si i-a zis:

- Am ascultat si de la mama întâmplarea asta. Întoarce-te spre mine. Poate dumneata, unchesule, vei fi fiind unul Constandin, despre care am auzit pe maica mea spunând ca s-ar fi ratacit prin lume.

- Eu sunt, raspunse batrânul. Asa ma chiamo.

si zâmbi întunericului. Apoi, cu degete harnice, pipai obrazul Ancutei.

Ea lua mâna care-o pipaia, o întoarse s-o saruta. Dupa aceea, subt aceleasi degete, puse pita si friptura.

Saracul prinse iarasi a rupe lacom din carne, cu dinti de fier.

Parca uitase unde-i si nu mai avea a spune nici un cuvânt. Noi îl priveam cu mare uimire; iar c-o uimire mai sporita decât a tuturoara, clatinându-se usor în zbaterile focului, se uita comisul, nu atât spre sarmanul flamând, cât spre acea dihanie care cazuse la pamânt alaturi de el, dezumflata si moarta.

Istorisirea Zahamei Fântânarul

Înca înainte de a-si fi sfârsit orbul istorisirea, lita Salomia începuse a nu mai avea astâmpar, rupându-si degetele si muscându-si buzele. Apoi când Ancuta i-a sarutat acelui pribeag mâna, punându-i dinainte alte fripturi si placinte, nu se putu opri sa nu mormaiasca felurite vorbe catra noi, cei mai aproape de dânsa.

- Iaca, astfel traiesc unii fara grija, macar ca-s niste nevolnici. Umbla dusi de mâna de altii, ca ei singuri nu-s vrednici sa calce doi pasi; si pe unde ajung spun niste minciuni, de sta lumea si se uita la dânsii cu gura cascata.

- Care minciuni, matusa Salomie? întreb eu. A spus niste întâmplari din viata lui s-o istorisire cu Duca-Voda, care nici noua nu ne este necunoscuta.

- Asta stiu eu ca-i adevarata, ca nici noi nu suntem de ieri de-alaltaieri, si-am auzit si stim destule; dar toate ale lui n-ati auzit dumneavoastra cum le întorcea si le suceea, ca sa se plece o

lume catre dânsul? Parca ce-i bun un hârb? Nu-i bun de nimica. Asa ca eu una m-am umplut de madau auzind si mara des vazand.

- Matusa Salomie, tare te rog: nu te supara. Dumneata nu cunosti cum îi lumea? Ai fost femeie frumoasa în zilele dumnitale s-ai purtat la gât margaritar, cum spunea mos Costandin. Apoi de ce-ti ieseau barbatii în preajma, aratându-si dintii si magulindu-te? Iar la alte femei nu se uitau, caci nu erau ca dumneata. Astfel si lumea asta de-aici, adunata la lucrarea care se vede, are placere s-asculte istorisiri; si cine le spune mai frumos, acela are lauda mai mare. Batrânul acela-i orb si ticalos, dar stie sa spuie si sa cânte, având dar de la Dumnezeu. Asemenea daca te bucuri de-o floare ca-i luminata si are mireasma, nu te poti supara pe cea care-i mohorâta si fara miros, caci nu-i ea vinovata.

- Aceea-i buna de leac! se ascuti la mine lita Salomia.

- Precum spui, e buna de leac, si ai dreptate, matusa Salomie, dar aicea noi nu ne-am strâns pentru mestesuguri doftoricesci. Asemenea ca si orbul, au spus altii, înainte de-a veni dumneata, niste istorisiri de s-a facut crâncena carnea pe mine si n-am sa le uit pâna la ceasul mortii. si mai ales asteptam acuma sa ne spuie comisu Ionita una cum nu socot c-a fost s-a mai fi.

- Vorbesti de razasul cel uscat?

- De dânsul vorbesc, matusa Salomie.

- Apoi pe-acela mi se pare ca l-am mai vazut eu si l-am mai auzit si alta data. Într-adevar, pare un om cum nu sunt multi. Tot asa, ma uit la noi toti, si pe unii îi cunosc, vazându-i alta data tot aici la han: si ma-nduplec a crede c-or fi stiind s-or fi spunând întâmplari, însa ce crezare poate sa aiba cel mai netrebnic dintre toti? Eu, care l-am adus si l-am scos în vederea tuturor, stau deoparte; si el e la mare cinste!

Dar acuma sa zicem ca nu-i vorba de mine, urma lita Salomia, împungându-ma cu ochii. Dar iata, eu aicea, între dumneavoastra, ma uit la unul care s-a întâmplat sa vada niste mari pozne în viata lui. Sa spuie acela, sa vedem unde ramân orbii? Ori s-ascultam pe dumnealui comisu Ionita, asa ni s-a sedea mai bine s-a fi mai frumos!

- Matusa Salomie, întreb eu, de care pozne vorbesti dumneata si de care om?

- Uita-te si-l cunoaste. Sta între calugar si cioban.

- Acela-i mos Zaharia fântânarul, matusa Salomie. Nu l-am auzit scotând o voce de când sunt aicea. Dumnitale nu-ti plac orbii; dar iubesti pesemne mutii.

- Nu-i mut, nu te teme. Îi place tare bautura si n-are când vorbi. Numai sa-ti spuie ce i s-a întâmplat, s-apoi sa vezi!

- Ce i s-a întâmplat, matusa Salomie?

- Ce i s-a întâmplat? se amesteca si razasul, fara isa stie despre ce-i vorba. Cui i s-a întâmplat?

- Uite, omului aceuia, cinstite comise Ionita, raspund eu; lui Zaharia fântânarul, îmi marturisea matusa Salomia despre o pozna care s-ar fi petrecut cândva.

- Unde?

- Sa spuie el, comise, grai lita Salomia, cu vocea deodata îndulcit, întreaba-l, sa spuie întâmplarea din padure de peste apa. Badica Zaharie! striga ea ascutit.

Fântânarul întoarse capu-i buhos si barba-i încâlcita.

- Hau! racni el, ca din fundul fântânii.

- Badica Zaharie, cinstiti oaspeti de-aici poftesc s-auda ce ti s-a întâmplat dumitale, când erai flacau, în padurea de peste apa.

- Aha! La Pastraveni.

- Acolo, badita Zaharie, într-o poiana pe care-o stii dumneata.

- Într-o poiana care-a fost si nu mai este, caci acea padure s-a taiat, îi zicea poiana lui Vladica Sas.

- Auziti? vorbi lita Salomia zâmbind. Apoi se apara de ulcica pe care i-o întindea razasul. Îti foarte multamesc, cinstite Comise, dar eu, fiind bolnava de vatamatura, nu pot suferi în gura nici o picatura de vin. Nu beau decât rachiu. Pot gusta s-o placinta dintre acelea, care-i mai molcuta, cinstite comise, caci nu mai am dinti ca de demult si ca în vremea tineretii nu mai pot musca. Buna placinta, n-am ce zice: asa le fac si eu. Acuma parca tot as îndrazni sa iau macar în vârful buzelor o leaca de vin, mai ales ca nu-i de cel vechi. Spune, badica Zaharie, întâmplarea de la poiana lui Vladica Sas. .

- Care întâmplare? întreba iar, alene, fântânarul.

- Întâmplarea aceea când te-a chemat boierul de la Pastraveni la curte si ti-a poruncit sa-i cauti apa în acea poiana.

- Asa-i, încuviinta Zaharia. Ma chiama si-mi porunceste: Sa-mi gasesti apa si sa-mi sapi o fântâna în poiana lui Vladica Sas. Acolo are sa faca popas, în toamna asta, mare vânatoare domneasca, si trebuie apa.

Zaharia fântânarul se opri

- Ei? îl îndemna comisul.

- Atâta-i.

- Cum atâta? scutura din cap lita Salomia... Vina-ti, badica, în simtire si spune toate: cum ai mers cu dânsul la fata locului s-ai batut cu piciorul în pamânt ici, ai batut cu piciorul în pamânt dincolo, - s-ai ascultat semnele pe care le stii. Pe urma ai scos din chimir cumpana, care niciodata nu da gres, s-ai asezat-o pe fata pamântului si te-ai uitat la dânsa...

- Ma uitam, vorbi Zaharia, dar boierul acela, cuconu Dimachi Mârza, macar ca se uita si el, nu înțelegea nimica. Iata, cu aceasta cumpana am gasit eu apa în poiana lui Vladica Sas.

Mos Zaharia trase din laturea stânga a chimirului doua betisoare rotunde si îngemanate de lemn vechi si lustruit.

Încerca sa descurce din jurul lor niste fire nevazute, si sticli în bataia focului un buburuz de argint.

- Cumpana asta, lamuri el, e din lemn de corn. He-hei! cine stie cine a facut-o si când a facut-o. A ramas de la batrânii cei vechi, care au fost tot fântânari, s-au aflat cu dânsa fântânile si izvoarele, cum am aflat si eu atuncea în poiana, fata fiind cuconu Dimachi Mârza.

- Ei, si pe urma?

- Spune, omule, îl sili iar lita Salomia, cârnind spre el nasul si strâmbând sprâncenele. Spune cum ai facut poc! cu talpa opincii:

- Aici, cucoane, dam de apa. În acest loc?

- În acest loc, cucoane Dimachi. Da-mi robi cu hârlete si cazmale; porunceste la douazeci de carausi s-aduca piatra si sa mi-o cladeasca alaturi; da-mi ajutoarele de care am nevoie si tidula la rates pentru bautura; si pe urma, în scurta vreme, te poftesc aici c-un pahar de clestar, sa-ti dau sa bei din el lacrima pamântului.

- Asa-i, încuviinta Zaharia.

- Ei, si dupa aceea boierul zice: Asa sa fie si sa-mi zidesti fântâna! si se duce cu fântânarul la curte si striga la gramatic sa-i aduca o pana de gâsca. Dupa ce-i aduce pana de gâsca, cere cerneala s-o masuta, s-o bucata de hârtie. s-a scris acea tidula pe care o ceruse Zaharia. Pe urma, a chemat pe slujbasi si le-a poruncit la fiecare ce are de facut, ce robi sa deie la sapat, ce oameni cu harabale sa rânduiasca la piatra, ce ajutoare sa-i pregateasca fântânarul la zidarie, si, închinându-se toti, s-au dat cu dosul îndarat si s-au dus sa îplineasca poruncile.

- Asa-i, încuviinta iar Zaharia. A zvacnit catra ei: tâst! asa avea el obicei sa faca, si s-a uitat în crumbar. si ei s-au dus cu mare firea.

- S-au dus, urma lita Salomia, s-au adus de toate la locul hotarât si la vreme. Țiganii au început sa sape cu hârletele si sa bata cu cazmalele; carausii aduceau si cladeau piatra pe pajiste si badita Zaharia sta pe-o coasta, într-un pat de frunzar, si se uita la dânsii si tot gusta dintr-un ulcior.

- Rachiu de drojdie de la Cotnari, întregi fântânarul.

- Asa este. s-a stat el asa în coliba si-n pat pâna ce-au dat afara robii, cu hârletele, pamântul negru, pe urma au dat afara lutul, si pe urma au ajuns la nasip si la prund. si când au ajuns la huma, badita Zaharia s-a sculat în picioare s-a venit la marginea gropii. Zice: Mai tiganilor, dacă vi-i sete, mai răbdati o țară, caei în curând dati de apă.

Asa a fost cum a spus el si cum aratase cumpana.

Au dat, oameni buni, de apa s-au mai sapat iarasi - ridicând afara mocirla cu ciuberele pe script. s-au sapat de-si lepadau robii sudoarea cu palma de pe frunte. si întrebau: Mult mai avem, mestere Zaharia? caci de-acu razbim pe celalalt tarâm. Sapati, mai, zice fântânarul, pâna ce v-oi spune eu: gata!

s-asa într-o zi se scoala iar si porunceste: Gata! De-acu asezam prag. Curatim frumos, punem sprijinitori bune si începem a zidi.

Asa au facut si s-a coborât el cu zidarii în fântâna s-au zidit. Iar când s-a scuturat frunza în poiana, a venit boierul cu pahar de clestar s-a gustat apa, dupa hotarârea lui Zaharia.

- Asa-i! încuviinta Zaharia. Cuconu Dimachi a facut: tâst! buna apa, bre Zaharie! într-adevar era buna apa. Decât eu vinul îl beau mai cu placere, caci mi-i mai cu priinta.

- Ei, si pe urma? întreba comisul

- Pe urma gata. Atâta-i. Am facut fântâna si pace buna.

- Stai, badica Zaharie, ca nu-i asa, urma râzând lita Salomia, caci eu am spus acestor oameni ce-ai vazut si ce stii dumneata, si te-am laudat. Asa ca dupa aceea, sfârsindu-se treaba fântânii, a venit si de la Domnie un calaret, vestind vânatoarea lui Voda. si venind vestitorul, cuconul Dimachi a chemat iar pe toti la porunca sa si le-a hotarât sa grijeasca locul în poiana si sa dureze coliba pentru popasul vânatoresc. Când a descalia voda, Zaharia sa-i înfatiseze apa rece în ulcior, si din ulcior sa i-o toarne în pahar, s-alaturea sa steie un tigan cu chiseaua cu dulceti si cu o lingurita de argint pe tabla.

Toate fiind astfel rânduite, a venit Voda la Pastraveni cu mare alai.

- Voda Calimari... observa fântânarul. Avea o barba ia asa de mare... si-ntruna si-o pieptana cu degetele.

- si venind Voda cu mare alai, i-a iesit cuconu Dimachi Mârza înainte cu cucoana dumnisale si cu fata, caci avea o fata subtirica si frumoasa. S-au închinat si au sarutat mâna lui Voda. Iar fata suspina si plângea.

- Ce este? a întrebat maria sa Calimah-Voda. De ce suspina aceasta copila?

- De mare sfiala, maria ta, a raspuns boierul. si s-a încruntat urât la copila, zbârlindu-si sprâncenele. Iar fata aceea...

- Aglaita... Întregi Zaharia.

- Iar fata aceea Aglaita n-avea alta ceva, decât o dragoste a tineretilor ei pentr-un fecior de mazâl din Razboieni. Fiind Ilies Ursachi mazâl, boierul se rastise la el si-i strigase: tâst! sa lipsesti din ochii mei, misele, caci ai sucit capul fetei! - Iar acuma fata, nemaivând nici o nadejde pentru dragostea ei, plângea. Boierul a apucat-o de umar, s-a înclestat-o de brat s-a repezit-o îndarapt într-o camara, ca sa nu strice petrecerea, nici sa se obliceasca Voda de asemenea rusine.

Întorcându-se spre cinstita barba a marelui sa, Vo drata cu obraz de schist si vase si pe lot, chemând padurasi, c-a pus sa batore de futa cu, Vo drata cu obraz de schist si vase si pe lot, si râpile de dânsii stiute.

Dupa ce-a fost petrecere a tot norodul, Domnia sa s-a culcat devreme, ca sa se scoale de dimineata. si înir-adevar Voda a fost cel dintai pe cal - si cuconu Dimachi, alaturea de el, rânduia puscasi si naitasi. Au pornit la padure; au întins volocul de oameni s-au batut râpe si sihle, chiuind si sunând din cornuri.

Iar în vremea aceasta, Zaharia se grabise catra fântâna lui.

-Asa este! încuviinta fântânarul.

- si-nainte de a ajunge la fântâna, iata vede în carare pe copila lui cuconu Dimachi. Plângea cu palmele la tâmple si umbla bezmetica printre copaci.

- As vrea sa stiu de ce esti mâhnit dumneata, boierule, si nu-ti afli astâmpar. Mare placere as avea, credinciosule al meu, ca sa vad aici, la masa noastra de vânatoare, în poiana, pe copila domniei tale... cum o chiama?

- Aglaita, maria ta.

- ... Pe copila domniei tale Aglaita, dregând vin vechi Domnului sau, în cupa de argint.

Boierul foarte s-a spaimântat, caci îi sosise si lui veste de la cucoana domniei sale ca copila lor a fugit din casa parintilor, ca sa-si faca o sama.

- Maria ta, a îndraznit el, nu mai este vreme. Masa-i gata; vânatoarea asteapta...

-As dori sa stiu unde-i copila domniei tale în acest ceas... a zâmbit Voda.

Atuncea Zaharia fântânarul, fiind cu mare coraj ca la o vânatoare ca aceea, a scos din chimir cumpana pe care ati vazut-o, si potrivind-o între degete, a tinut-o neclintita. Iar buburuzul, ca o lumina, s-a clatit. Nimene nu înțelegea aceste. Nici boierul nu stia ce raspuns sa deie Domnului sau.

- Aista-i Zaharia, fântânarul domniei tale? a întrebat Voda, tuguindu-si buzele si privind din înaltime.

- Da, maria ta.

- Ei, si ce pofteste?

- Nu stiu, maria ta.

Voda s-a posomorât catra Zaharia:

- Ce ti-i voia, mai?

Zaharia n-a îndraznit a raspunde nimica. Ci urmând semnul cumpenei sale, a deschis usa colibei Domnului. si Voda a vazut pe tineri îngenunchiati si cu capetele plecate.

Nimenea n-a înteles cum s-a facut asta si s-a mirat mai ales Voda de înțelepciunea cumpenei. Apoi pe urma maria sa si cu Doamna au fost nânasi, în târg la Iesi, acelor tineri, împacându-se toti, s-au veselit si din alai de vânatoare au dat-o pe nunta. si purcegând la scaunul Domniei, au jucat întâi o toana aici, la hanu Ancutei.

- Hm! facu Zaharia clatinând din cap si închizând gura; asa este!

- V-am spus eu, sfârsi baba, ca acest fântânar a vazut si stie lucruri mai presus decât altii.

- Într-adevar, Zaharia a spus o istorie frumoasa, încuviinta domnia sa comisul Ionita de la Draganesti. Desi altii stiu si mai frumoase si mai minunate, n-am ce zice. Aicea are el dreptate.

Zâmbea încremenit, privindu-ne ca prin sita si leganându-se usor. Era un ceas târziu, si closca cu pui trecuse de crucea noptii. Focul se stângea. Cei mai multi dintre oamenii de fata închinau catra pamânt oalele de lut si, de truda si somn, le închideau ochii.

Din dosul hanului veni deodata nechezatul iepei celei slabe a razasului. Asa fel a tipat - spariat si ascutit - încât am rasarit din locul meu, de groaza.

Lita Salomia, rânjind, sopti încet:

- Sa stiti ca acesta nu-i ceas curat Eu cunosc semnele noptii si mai ales pe ale lui. si calul l-a aduimecat, nechezând.

Îl simtise si hanul, caci se înfiora lung. O usa în fundurile lui se izbi. Se facu tacere la vatra si, cu totii privind-ne, nu ne-am mai vazut obrazurile.

Lita Salomia stupi în spuza de trei ori: Ptiu! ptiu! ptiu! si-si facu cruce, în sfârșit abia atunci s-a parut ca ne luminam. si demonul trecu în pustietatile apelor si codrilor, caci nu l-am mai simtit Am ramas însa dupa aceea loviti ca de o grea munca si abia ne puteam misca, umblând dupa cotloane ferite si locuri de odihna. Unii dormeau chiar unde se aflau, frânti si rasuciti. si comisul Ionita însusi, dupa ce a cuprins de dupa grumaz pe capitanul Neculai sarutându-l, a uitat cu desavârsire ca trebuie sa ne spuie o istorie cum n-am mai auzit